

FUGLE

& NATUR

Tre gange højt
hurra for storkene

Havørnen svæver
ind i skoleklassen

Fladvand er
gladvand for
fuglene

YNGLE- FUGLE

bag hegn

STYRK NATURA 2000 I DANMARK

KOLOFON

Forside

Ynglefugle på kyster og enge som stor kobbersnepe kan hjælpes med hegn, så rovdyr holdes væk fra æg og unger. Læs mere på side 4-6. Foto: Torben Andersen.

Udgivet af Dansk Ornitologisk Forening – DOF – BirdLife Denmark

Vesterbrogade 138-140
1620 København V
Tlf. 33 28 38 00
(alle hverdage 11-15).
Mail: dof@dof.dk

Bemærk, at vi nu igen udsender *Fugle & Natur* med PostNord. I tilfælde af, at du ikke modtager dit medlemsblad, henvend dig til DOF's sekretariat på telefon: 3328 3800 eller dof@dof.dk

Redaktør (ansv.):

Helge Røjle Christensen,
Pilgårdsvej 4, 7742 Vesløs,
tlf. 97 99 32 77 (aften),
e-post: fugleognatur@dof.dk

Annoncer:

Mads Oddershede

Ture og Møder:

Anders Odd Wulff

Oplag:

17.000. ISSN: 1395-8860

Layout og tryk:

Jesper Urban Pedersen/
Vivian Buch
www.STEP.dk

I juni fik vi en ny et-parti-regering, der vil basere sin politik på *Retfærdig retning for Danmark*, et forståelsespapir mellem Socialdemokratiet, Radikale Venstre, SF og Enhedslisten.

Det er sød musik at læse, at partierne vil skabe større biodiversitet og mere skov, og at man vil igangsætte en jordreform, herunder udtagning af landbrugsjord til natur. Det skal bl.a. udmøntes via en biodiversitetspakke med klare målsætninger for, hvor meget af Danmarks areal, der skal disponeres til natur som naturzone (inkl. urørt skov og naturnationalparker).

Fundamentet for gode politiske initiativer på naturområdet er således etableret, og optimismen blev ikke mindre i sommerferien, da jeg læste Thomas Larsens *Mette Frederiksen – et politisk portræt*, der udkom først på året. Her er statsministeren klar i mælet, for hun har et mål om 75.000 ha urørt skov og 15 nye vilde naturparker. Hun vil gerne opkøbe privat skov og udlægge mere af den statslige skov fra produktion til urørt skov. På den måde kan vi styrke biodiversiteten, siger hun.

Det er alt sammen et rigtig godt afsæt, og det er længe siden, at stjernerne har lyst så grønt for naturen. Det er derfor en spændende og meget vigtig opgave, som den nye miljøminister, Lea Wermelin, skal i gang med, for vi er mange, der har store forventninger!

Mit råd til ministeren vil som udgangspunkt være at sætte fokus på vores Natura 2000-områder, der allerede i dag danner et netværk af værdifuld natur. Her er et godt udgangspunkt for at øge naturarealet med værdifulde udvidelser, fx ved statslige opkøb af lavbundsarealer,

ophør med landbrugs- eller skovdrift og konvertering til natur, hvilket umiddelbart kan igangsættes på statens egne arealer. Andre steder bør helt nye Natura 2000-områder etableres på baggrund af det eksisterende Biodiversitetskort, Det Grønne Danmarkskort, og så naturligvis også de internationalt betydende fugleområder, 'Important Bird Areas', som er udpeget af BirdLife International.

I de allerede eksisterende Natura 2000-områder kan biodiversiteten også tilgodeses markant, hvis staten styrker de nuværende Natura 2000-planer, så kommunerne får øremærkede midler til at kompensere private lodsejere for en optimal naturpleje, så biodiversiteten får førsteprioritet. Det er ikke tilfældet i dag, hvor kommunen selv skal til lommerne, hvis man vil kræve en bestemt naturforvaltning i et Natura 2000-område. Og det sker slet ikke i dag. Det er en lavthængende frugt at optimere naturforvaltningen her.

Den forrige regering indskrænkede en lang række Natura 2000-områder af hensyn til landbruget. Nu er der brug for, at den nye regering i stedet udvider naturnetværket og udpeger nye områder - af hensyn til naturen!

Egon Østergaard

Egon Østergaard, Formand DOF

SIDE 4

Udhegning af rovdyr kan hjælpe truede ynglefugle

INDHOLD

Udhegning af rovdyr	4
Nyt storkepar i Vestjylland	8
Godt med lavvandede søer	12
Danmark siden sidst	18
Havørne i undervisningen	20
Mallemukker og plastik	24
Nyheder fra hele verden	28
Lokale overvåger naturen	32
Fotokonkurrence fra DIO	34
Fugle er hot i kunsten	37
Ture og møder mv.	41

SIDE 8

Storkeunger i tre danske reder for første gang i 15 år

SIDE 20

Elever begejstrede for nyt undervisningsmateriale om havørne

SIDE 12

Udtørring af lavvandede søer om sommeren er godt for fuglene

YNGLEFUGLE BAG

– ER DET FREMTIDEN?

AF HELGE RØJLE CHRISTENSEN

Begrebet "udhegning" trænger sig på i dansk naturforvaltning. Hegn omkring vigtige ynglefugleområder holder rovdyr væk og kan vise sig at være den bedste løsning på fuglenes problemer med prædation.

▲ Dette hegn holder ræve og andre rovdyr ude fra en vigtig lokalitet for ynglefugle på Fanø. Foto: Kim Fischer.

HEGN

▲ Rugende dværgterner skal ruge i fred.

Foto: John Frikke.

Omkring Vadehavet og mange andre steder i landet har man længe brugt skilte, simple hegn og afmærkninger på strandene i et forsøg på at holde mennesker og deres hunde ude fra de vigtigste ynglepladser for sårbare arter som hvidbrystet præstekrave og dværgterne.

”Men hvad nytter det at sikre fuglenes reder og unger mod hunde om dagen, hvis ræve og mårhunde æder dem om natten”, siger John Frikke, som er biolog og projektkonsulent i Nationalpark Vadehavet.

Danmark, Tyskland og Holland har i en længere årrække samarbejdet om at overvåge ynglefuglene i Vadehavsområdet. Ud af 29 overvågede fuglearter har kun 10 arter en stabil eller stigende bestand, mens de fleste andre arter har vist betydelige tilbagegange. Samtidig viser overvågningen, at dårlig ynglesucces er den væsentligste årsag til den negative udvikling – og prædation på æg og unger er her af afgørende betydning.

Færre ræve - flere fugle

Betydningen af prædation fra rovdyr understreges også af den meget positive udvikling de senere år på

▲ Ung hvidbrystet præstekrave – dem skal vi gerne have flere af. Foto: Kim Fischer.

Fugleværnsfondens reservat Nyord Strandenge nord for Møn. Her har en effektiv regulering af ræve i samarbejde med lokale jægere betydet, at vadefuglene har haft stor ynglesucces. Viberne er gået frem med en faktor 10 og rødben med en faktor 3,7 i perioden fra 2013 til 2018. Flere steder i Vadehavsområdet sker der også bekæmpelse af ræv, mink, mårhund og krage af hensyn til ynglefuglene, men det er her vanskeligere at holde prædatorerne nede i forhold til situationen på Nyord, som er en isoleret ø.

"Vi er derfor begyndt at supplere bekæmpelsen af rovdyr med en egentlig udhegning, hvor vi etablerer hegn omkring ynglefuglene, som kan holde rovdyrene ude – og dermed sikrer en bedre ynglesucces for fuglene", fortæller John Frikke. I Danmark har forsøgene med udhegning foreløbig været målrettet arter som dværgterne, hvidbrystet præstekrave, stor præstekrave og klyde, der yngler ude på selve strandene.

Men i Holland og Tyskland har man også indhegnet større strandenge og enge, hvor der yngler andre truede vadefuglearter som stor kobbersnepe, brushane og engryle.

“
Udhegning er den mest omkostningseffektive fremgangsmåde
”

Udhegning er bedst og billigst

"Vi har i Nationalpark Vadehavet brugt fårehegn til udhegning med en strømførende tråd foran, så der er en dobbelt forhindring for rovdyrene", forklarer John Frikke. Naturstyrelsen har desuden gjort forsøg med tre strømførende tråde over hinanden. "Hegnene ser ud til at være effektive, men vi arbejder fortsat på at indsamle data, og vi har brug for flere sæsoner for at dokumentere

effekten. Vi har nemlig de sidste par år været ramt af oversvømmelser i Vadehavet i fuglenes yngletid i juni. Det beskytter hegnene jo ikke i mod", konstaterer biologen.

Der er udbredt enighed blandt naturforvaltere i Vadehavet om, at udhegning af prædatorer (og mennesker) kan forbedre ynglesuccesen hos de truede jordrugende fuglearter på strande og strandenge. Men hegnene skal sættes op før hver ynglesæson og tilses gennem sæsonen. "Det er bestemt ikke gratis, men i Holland og Nedersaksen er konklusionen alligevel, at udhegning selv omkring store engområder og yngleoer er den mest omkostningseffektive fremgangsmåde for at sikre ynglesucces. Direkte bekæmpelse af prædatorer er nemlig meget arbejdskrævende, fordi der hele tiden sker indvandring af rovdyr udefra. Desuden er der risiko for, at de rovdyr, som trods alt overlever, stadig gør stor skade", forklarer John Frikke fra Nationalpark Vadehavet.

Bliv **Naturbeskytter** i Dansk Ornitologisk Forening

I løbet af de sidste 50 år har
vi mistet **3 ud af 4** danske viber

INFO

Som Naturbeskytter gør du en konkret og synlig forskel for vores truede fugle og sårbare natur.

Hør mere og meld dig som Naturbeskytter på telefon 3328 3800 hverdage kl. 11–15 eller på dof.dk/naturbeskytter

Dansk
Ornitologisk
Forening

BirdLife
DANMARK

▲ Storkeungen i Flynder klar til at blive ringmærket d. 17. juli. Læg mærke til publikum i baggrunden. Begivenheden fik stor medieopmærksomhed.

TRE GANGE HØJT HURRA FOR STORKENE

TEKST OG FOTO: HANS SKOV, DOF'S STORKEGRUPPE.

Danmark fik i år et nyt par hvide storke i Vestjylland - og for første gang i 15 år kom der flyvefærdige storkeunger fra tre danske storkereder.

Som bekendt gik bestanden af den hvide stork tilbage i en lang årrække, indtil der i 2001 blot var et ungeløst storkepar og fire enlige storke tilbage. I første halvdel af 1800-tallet var der 8-10.000 par storke i Danmark. Afvanding af vådområder og intensivering af landbruget fjernede gradvist fødegrundlaget for storken i Danmark. I 2004 lykkedes det for

tre storkepar i Vegger i Himmerland, Ribe i Sydjylland og Hvedstrup ved Roskilde at få unger på vingerne, men allerede i 2005 var der kun et storkepar i Hvedstrup. Året 2008 blev et absolut lavpunkt for storke i Danmark. Kun et ungeløst storkepar i Gundsøllille ved Roskilde var tilbage. Parret stammede fra det skånske storkeprojekt, og derfor kunne

den oprindelige danske storkebestand erklæres for uddød. Siden da har der årligt været mellem 1-3 par fastboende storkepar, men først i år er det lykkedes for tre par at få unger på vingerne.

Er storken på vej tilbage?

Svaret er måske. I hvert fald er der en stigende storkebestand i den vestlige

del af Tyskland, Holland og Skåne, og det fører til mange storke på strejf i Danmark. Netop i år er der aflæst en del skånske storke overalt i landet. Der er også aflæst storke fra både Litauen, Polen og Tyskland. Det er første gang, at en litauisk storke er gemeldt her i landet. Forklaringen på de mange strejfstorke skyldes gunstigt vejr i april med lunt vejr og vinde fra især syd og sydøst, der skubbede en masse storke op over Danmark. De største flokke var 15 ved Bevtoft og 12 ved Tønder i Sønderjylland, samt 11 ved Gulstav på Langeland. Normalt ses så store storkeflokke først senere i løbet af forsommeren.

Nyt par ved Bækmarksbro

Blandt de storke, der blev "blæst" op til Danmark, var der to storke. som d. 23. april nåede op til Flynder Å ved Bækmarksbro 13 km syd for Lemvig. Langs Flynder Å er der mange enge med afgræsning eller høslæt. Området tiltalte de to storke så meget, at de blev hængende. Allerede første dag blev en gammel forfalden redeplatform ved gården Engholm besøgt. Platformen blev for 20 år siden opsat af gårdejer Per Fjeldgren i håbet om at tiltrække storke. Storkebesøget på redan var det første overhovedet i alle disse år, og stor var glæden, da storkene begyndte at overnatte på redan. En fin ny storke-rede et par km borte i Bækmarksbro blev også besøgt af storkene, og de parrede sig her. Men i sidste ende valgte storkene

den forfaldne rede ved Engholm og begyndte at bygge på redan. Storkene blev mere og mere redefaste. Fra d. 4. maj var der hele tiden en storke på redan, og fra d. 8. maj blev der med sikkerhed ruget. Det var tydeligt, at der ca. hver halve time blev vendt æg.

“

Året 2008 blev et absolut lavpunkt for storke i Danmark

”

Det rette storkemiljø

I Bækmarksbro var der senest et fastboende storkepar helt tilbage i 1963, så det var noget af en overraskelse, at storkene valgte at slå sig ned netop her. D. 9. juni blev der fodret, og d. 16. juni blev to unger spottet. Efter d. 21. juni er der dog kun set en unge, så den anden må være gået til. Den tilbageblevne unge var i fin form, da den blev ringmærket d. 17. juli. Hanstorken er ringmærket, og ringen viser, at den er fire år gammel og stammer fra Berne-Glüsing nordvest for Bremen. Det er 360 km stik syd for Bækmarksbro. Det er ganske langt for denne

stork - og måske er magen også "blæst" mod nord i det gunstige vejr. Andre vigtige forklaringer på det overraskende nye ynglepar er, at Flynder Å området byder på gode fourageringssteder for storke, og at der var flere reder klar. Når storkene valgte redan ved Engholm skyldes det, at denne gård byder på det rette storkemiljø. Gården er en mindre gård på 37 ha., hvor der opdrættes kødkvæg og islandske heste. Det betyder, at der er mange græsmarker tæt på gården, og at engarealerne hørende til gården afgræsses, eller der tages høslæt. Den anden rede ved Bækmarksbro står i et hegn langt væk fra de nærmeste huse. Storke vil gerne bo tæt på menneskelig bebyggelse, og det opfylder Engholm.

Storkevenlige værter

Men der bor også en familie Fjeldgren med stor kærlighed til naturen på Engholm. Det ses ved de utallige fuglekasser, der er opsat overalt på ejendommen. Selv i træer i hegn langt fra gården sidder forskellige fuglekasser. Træerne nærmest Flynder Å er skærmet af trådhegn. Nødvendigt når man har bæveren som nabo. Der lægges foder ud til storkene for at hjælpe dem.

Foderet er sponsoreret

▼ Parring i maj på reden i Vestjylland, som er temmelig skæv på grund af vestenvinden. Da parringen var slut, var hanstorken tæt på at dratte ud af reden.

Udsatte storke fra Sverige

Da det sidste skånske storkepar trak syd på i august 1954, var det slut med ynglende storke i Skåne. I 1979 blev et genudsætningsprojekt startet op i Småland. Projektet flyttede til Skåne i 1989.

I 2019 er der optalt 74 fritflyvende storkepar i Skåne. De har fået 96 unger på vingerne. Fra storke i volierer blev der d. 27. juli udsat 86 unger. Det betyder, at der i august-september vil trække over 200 storke syd på via Danmark. Næsten alle skånske ungstorke trækker, mens en relativ stor del af de fritflyvende par er standfugle. På sigt vil flere og flere storkepar bestå af storke med trækdirft.

▲ Storkeparret i terrænet ved Flynder Å i juli. Området er præget af afgræssede enge og høslæt, som giver gode fødemuligheder for storke.

▲ Reden på gården Engholm ligger i et godt storketerræn – og familien Fjeldgren på gården er omsorgsfulde værter.

af storkene.dk. De tager af foderet i de perioder, hvor det kniber med at finde nok storkemad på naturlig vis. Erfaringen viser, at hvis man skal gøre sig forhåbninger om, at et nyt storkepar vender tilbage til en rede, så skal første sæson være en succes med mindst en unge, der bliver flyvefærdig. Der er iværksat høslæt af skiftende engområder for at øge udbuddet af naturlig føde, og der planlægges etablering af paddevandhuller i løbet af den kommende vinter.

“

... denne gård byder på det rette storkemiljø

”

Storkeparret i Smedager

I Smedager i Sønderjylland ankom hunstorken d. 31. marts og hannen d. 1. april. Så tidligt er storkene ikke før kommet til Smedager. Hunnen har været i Smedager siden 2012, mens den ni år gamle holstenske hanstork har været der siden 2014. I Smedager kan livet i storkereden følges i detaljer hos TV2 Syd på det webkamera, som storkene.dk har fået opsat. Parret lagde fem æg, men kun tre klækkede, og en unge døde få dage

gammel. De to tilbageblevne unger blev ringmærket d. 15. juni. I Smedager har storkene.dk fået gravet et vandhul nær storkereden, hvor fuglene er set flere gange. Ni andre vandhuller er på vej i nærområdet takket være en donation fra en sønderjysk fond. Sagen er nemlig den, at Smedager storkene ikke kan klare sig igennem sommeren uden udlagt foder. Naturen og markerne lukker til i løbet af maj og åbnes først rigtig, når høsten starter i juli. I den mellemliggende periode kniber det for storkene at finde nok føde til ungerne. Storke kan ikke effektivt søge føde i vegetation, der er højere end 10 cm. I den meget tørre sommer 2018 opdagede storkene en fidus. Ved markvanding opstod der mulighed for at finde regnorme og snegle i massevis, og den fidus udnytter de også i denne sommer.

Storkeparret i Gundsøllille

Storkeparret i Gundsøllille ved Roskilde stammer fra det skånske storkeprojekt og fløj i sensommeren 2003 over Øresund og endte i Hvedstrup, hvor de overvintrede. En dyrehandlers voliere med bl.a. storke tiltrak dem. Der blev på den pågældende ejendom opsat en rede, som storkene bosatte sig i. Fra 2004-2006 ynglede de her, men i 2007 flyttede de 1,5

km til gartneriet ved Ledagergård ved Gundsøllille. Her har de siden ynglet på den høje skorsten. I år lagde parret 6 æg, hvoraf 3 klækkede. De tre storkeunger kunne ringmærkes d. 10. juni. Storkeparret har fået 41 unger på vingerne gennem årene. Alle unger er trukket syd på, som de skulle. En enkelt dog først i sit andet efterår. Det på trods af at forældrene er standfugle. Også i Gundsøllille er det nødvendigt at fodre storkene i perioder hen over sommeren af samme grunde som i Smedager.

Hans Skov er formand for Dansk Ornitologisk Forenings storkegruppe.

▲ Storkeidyl ved reden i maj. Det er hannen på reden og hunnen i luften.

Den nyskabte Birkesø i Lille Vildmose i juni 2018, før tørkens virkninger slog igennem.

Foto: Jan Skriver.

FLADVAND ER GLADVAND

AF JAN SKRIVER

Det kan lyde paradoksalt, men tørke er en fordel for adskillige arter af vandfugle, der er knyttet til lavvandede og fiskefattige søer, hvor vandstanden kan svinge markant alt efter årstidens nedbør og temperatur. De ustabile søer skaber levevilkår for padder og vandinsekter, der er føde for fåtallige fuglearter som sortterne, skestork og sorthalset lappedykker. Naturen bliver rigere af lavvandede søer med vekslende vandstand.

▲ Birkesø i begyndelsen af august 2018 efter tre måneders tørke. Bemærk de blottede mudderflader mange steder i søen. Dronefoto: Torben Jensen.

I en sommerfuglelet flugt nipper sortternen insekter nær vandoverfladen, mens skestorken æder af alt godt fra søens suppe med sin ske af et næb. Ude på vandfladen dykker sorthalsede lappedykkere efter vandinsekter mellem vandranunkler, vandstjerner og vandpileurter, mens atlinganden holder til nær søbredden, og lærkefalken jager guldsmede over hele den mangfoldige herlighed.

Sådan et sceneri hører lavvandede og fiskefattige søer til. Men den naturtype er blevet yderst sjælden i Danmark, som engang var en stormagt i små søer, der bogstaveligt talt kom og gik fra år til år alt efter nedbør og vejr og vind. "Vi mangler i dagens danske landskab den dynamik, som de helt lavvandede søer giver, når de næsten tørrer ud i tørre somre, for så at komme tilbage i fuld skala det efterfølgende forår. Som udgangspunkt

er det godt for fuglelivet, hvis man giver genskabte søer naturligt og frit spillerum til at have ekstremt svingende vandstand", siger Knud Flensted, der er biolog i Dansk Ornitologisk Forening (DOF).

Tørke øger dynamikken

I 2018 varede en tørkeperiode fra begyndelsen af maj til et stykke ind i august. Det resulterede landet over i flere eksempler på søer, hvor vandspejlet skrumpede markant, fordi regnen udeblev, mens fordampningen var ekstraordinært stor i solskinnet fra en skyfri himmel.

Den 130 hektar store Birkesø i Lille Vildmose, der blev genskabt i løbet af vinteren 2017/2018, mistede meget af sit jomfruelige vand i løbet af den godt tre måneder lange tørke.

▲ Morgenstemning ved Birkesø med fiskehejrer og skestørke. Foto: Jan Skriver.

Men kombinationen af sjåpvand, vadeblader og søflader tiltrak store mængder af fugle. Også den genskabte Egå Engsø ved Aarhus og Grønjordssøen på Amager Fælled var i sommeren 2018 eksempler på lavvandede søer, der blev synligt mindre i løbet af sommeren til gavn for en lang række fugle. Grønjordssøen tørrede endda helt ud, men blev atter vandfyldt i løbet af vinteren.

Krebsegilde i fladvandet

”Vi har nøje fulgt udviklingen i Birkesø siden foråret 2018, og dens svingende vandstand har været en gevinst for mange af de vandfugle, der lever af større vandinsekter som vårflyer og dafnier. Birkesø har i foråret og forsommeren 2019 været præget

“
... den naturtype er
blevet yderst sjældnen i
Danmark

af enorme mængder af *Daphnia magna*, stor dafnie, hvilket er et yderst positivt tegn. De store dafnier, der er gennemsigtige krebsdyr, kan blive op imod otte millimeter lange. Krebsdyrene tiltrækker flokke af skestørke, og de er vigtige fødeemner for sorthalset og gråstrubet lappe-dykker, skeand og vadefugle som klyder”, siger Theis Kragh, der er lektor på Ferskvandsbiologisk Laboratorium

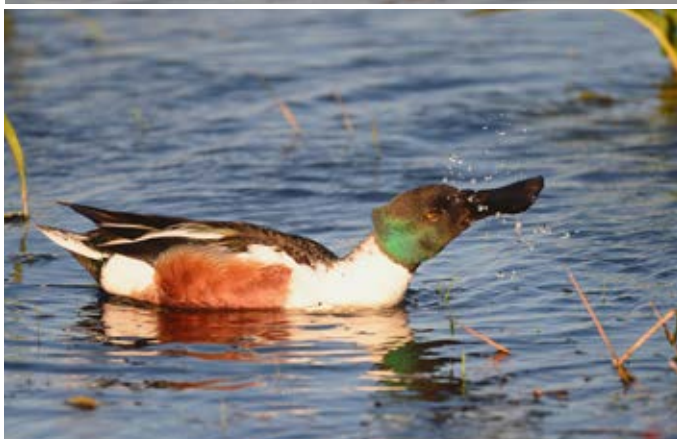
på Københavns Universitet. Han leder et nationalt forskningsprojekt, der over en årrække skal belyse miljøtilstanden og artsrigdommen i 30 genskabte danske søer.

Fri os for fisk i fuglesøer

”Stor dafnie yngler hver tredje uge, når vandet er over 14-15 grader, som det hurtigt bliver i en lavvandet sø, når solen skinner. Dafnierne æder så løs af de alger, der skaber uklarhed i de søer, hvor de får lov til at vokse uhæmmet. Det klare vand giver rankegrøden, der er vigtig for mange fugle, mulighed for at vokse, fordi den kan udnytte sollyset. Mange vandplanter i en lavvandet sø med klart vand er ensbetydende med en større miljømæssig stabilitet

◀ Sorthalset lappedykker med føde i næbbet.
Foto: Jan Skriver.

▲ Atlingand han, foto: Jan Skriver.

◀ Skeand han, foto: Jan Skriver.

sammenlignet med søer, hvor algevæksten på kort tid eksploderer og resulterer i uklare, ustabile vande”, siger Theis Kragh.

Med andre ord er det dafniernes evne til at filtrere alger ud af store mængder søvand, der er med til at bane vejen for vandplanter og et stabilt økosystem.

Store dafnie-arter trives ikke i søer med fisk, da arter som skaller og brasen æder dem.

At lavvandede søer over store stræk løber tør for vand, så fisk har svært ved at leve i dem, er derfor kun en fordel for dafnierne og dermed for de mange fuglearter, som tiltrækkes af overflødheshornet af krebsdyr og vandinsekter.

Tørke og lavvande giver ikke kun grøbund for flere dafnier, vandinsekter og vandplanter, det resulterer også i en større variation af levesteder i en dynamisk sønatur.

”Veksellende vandstand med vadeflader, sjapvand og dybere dele skaber en mosaik

af fødenicher. Det giver mange sjældne og fåtallige arter som for eksempel sortterne, skestork, sorthalset lappedykker, atlingand, skeand og almindelige vadefugle som viber, rødben og bekkasiner optimale levevilkår. Men det er kun ganske få større lokaliteter i den danske natur, der i dag byder på disse forhold”, siger Knud Flensted.

Storke ved lavvandede søer

De lavvandede danske søer havde deres storhedstid fra cirka 1.300-tallet og 500 år frem. I samme periode voksede bestanden af hvid stork til skønsmæssigt op imod 10.000 ynglepar i begyndelsen af 1800-tallet.

Fra midten af 1800-tallet tog landvindingerne fart og drænede stort set denne type sø ud af landskabet.

Det var teknisk og praktisk let at grave kanaler og grøfter og derpå lede vandet ud af søen

En tranefamilie med unge, fiskehejrer og skeænder forrest. Føde til alle næb.

Foto. Jan Skriver.

og i stedet gøre landbrugsjord af søbunden. Derfor forsvandt en stor del af de lavvandede danske søer i løbet af 150 år.

”De lavvandede søers epoke falder godt sammen med den hvide storks store tid i Danmark. Den vandrede ind i det danske landskab op imod 1400-tallet, og den søgte blandt andet føde i eller omkring disse søer med deres skiftende vandstand”, siger Knud Flensted.

Færre fisk flere padder

Lavvandede søer med skiftende vandstand giver levevilkår til flere arter af padder. Fiskebestande kan få frøer og salamandre til helt at forsvinde, fordi fiskene æder padderens yngel.

”Det vil generelt være en gevinst, hvis vi i vores naturforvaltning lader lavvandede

søer have deres naturlige dynamik. Man bør næppe aktivt pumpe vandet ud med faste intervaller, men derimod skal man ikke gøre noget for at holde på vandet i søerne, hvis man kan sige det på den måde”, siger Knud Flensted.

”Det ville være meget spændende, hvis man i danske ådale havde et stort antal søer, som fulgte årstidens skiftende nedbør. Tæt på København kan man i Klydesøen på Vestamager se et eksempel på den fuglerigdom, der opstår, når vandstanden hen over sommeren får lov til at falde, så store områder er blottede. Det skaber en rigere natur og et mere varieret fugleliv med denne dynamik”, siger biologen i DOF.

Jan Skriver er journalist og naturfotograf

NATURBUTIKKEN.DK

NYHED!

Populær model
får en seriøs
overhaling!

KITE OPTICS

Standard optik

Kite lynx HD +

Alltidens Kite Lynx model får nu et seriøst facelift, både på den optiske front men i sandhed også på den fysiske front. Med stærkt forbedrede øjenstykker med multi-stop er Lynx 8x og 10x30 endnu lettere at kigge i end nogensinde før – især for brillebærere. Desuden er den lille Lynx 4mm kortere end før og dermed endnu nemmere at medbringe på fugleturen.

Lynx 30 mm er også blandt de lette kikkerter med en vægt på kun 495 gram. Herudover har Kite opdateret med et flot ydre – bl.a. en genkendelig rød ring og en forbedret gummiarmering. Tillige har Kite tryllet med optikken og bibeholdt det enorme synsfelt (op til 151 meter på 1000 meter), og samtidig forbedret den i forvejen høje lysgennemgang med 2%, hvilket gør denne Lynx endnu mere lysstærk indenfor klassen af kompakte håndkikkerter. Alt sammen naturligvis inklusiv Kite's markedsledende 30 års garanti med et reparationsloft på 1.250 kr.

Nemmere
at holde
stille, største
synsfelt

KITE LYNX HD+ 8X30

Pris kr. 4.599,-

Medlemspris kr. 4.369,-

Mest
forstørrelse
og højeste
detaljegrad

KITE LYNX HD+ 10X30

Pris kr. 4.799,-

Medlemspris kr. 4.559,-

SIDEN SIDST

DANMARK

▲ Viola efter mødet med møllevingerne på Falster. Foto: Hans Lind

ØRN MED GPS DRÆBT AF VINDMØLLE

Hun-havørnen Viola, der i april sidste år kom til verden i en rede ved Hostrup Sø i Sønderjylland, blev i juni fundet dræbt efter en kollision med en snurrende vindmøllevinge ved Marielyst nord for Gedser. Det er dokumenteret, efter at den GPS-sender, som ørnen havde på ryggen, med ét begyndte at sende signaler fra en stationær position. Kort efter blev ørnen fundet død under en 75 meter høj vindmølle. "Det er ærgerligt at miste en ung havørn og særligt en af vores ørne

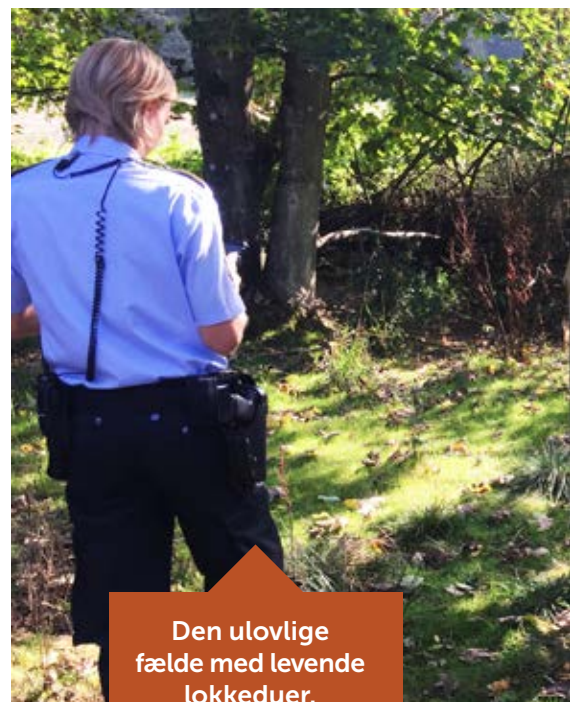
med aktive GPS-sendere, som hvert kvarter fortæller os, hvor dens flyvende bærer befinder sig. Men når skaden er sket, sætter dødsfaldet en streg under værdien af ny teknik, som kan fortælle os, hvordan fuglene bruger landskabet, og hvilke farer de støder på undervejs", siger Daniel Palm Eskildsen, der er biolog i Dansk Ornitologisk Forening (DOF). Ulykken understreger også betydningen af at placere vindmøller i god afstand fra fuglerige områder.

5000 KR. I BØDE FOR FÆLDE

Dansk Ornitologisk Forening er skuffet over en efter foreningens opfattelse alt for mild straf til en skytte, der ville fange duehøge på et sjællandsk gods, som opdrætter fasaner. Skytten fik en beskeden bøde på 5000 kroner, men han fik lov til at beholde sit jagttegn. "Det er skuffende og beskæmmende, at vi i Danmark ikke straffer faunakriminalitet strengere, end tilfældet tilsyneladende er. Det sender et forkert signal, at brug af illegale fælde til fangst af fredede rovfugle ikke bliver takseret ret meget højere end en fartbøde. I andre EU-lande er straffen for eksempelvis rovfuglefangst og illegal jagt væsentligt højere, end den er i Danmark".

Sådan siger Egon Østergaard, der er formand for Dansk Ornitologisk Forening på baggrund af dommen, der i juni blev afsagt af Retten i Roskilde.

En skytte på Svenstrup Gods i Køge Kommune blev kendt skyldig i at have fremstillet og opsat en illegal fælde, der med levende lokkeduer skulle fange duehøge på godset, der årligt opdrætter omkring 8.000 fasaner til jagt. Fælden blev sat op i september 2017, men blev hurtigt opdaget og anmeldt til Midt- og Vestsjællands Politi, efter af DOF og DN var blevet involveret i sagen. Politiet beslaglagde straks fælden, og en uge efter, at sagen var kommet frem, blev skytten fyret på godset.

Den ulovlige fælde med levende lokkeduer.

Foto: Knud Flensted.

SANDBØBERE DØDE I FISKENET

▲ En af de døde sandløbere i fiskenet.
Foto. Bent Jakobsen.

16 blodige sandløbere blev torsdag 9. maj fundet viklet ind i et ulovligt opsat fiskenet på stranden ved Blåvandshuk.

Lederen af DOF's fuglestation i Blåvand Bent Jakobsen meldte fundet til Fiskerikontrollen og det lokale politi, der konfiskerede det fuglefarlige og ulovlige fiskeredskab. Flere af sandløberne var blodige, og de bar tydeligt præg af at have kæmpet voldsomt for at slippe fri af garnet, der ved lavvande var blevet blotlagt, så fuglene kunne vikle sig ind i det. De 16 sandløbere bukkede under efter svære pinsler i nettet.

SULTNE HAVØRNE FORDRIVER SKARVEN

I 1992 var der 7.087 skarvreder i Brændegårds Sø på Sydfyn i den største koloni af sin art, der nogensinde er registreret i Danmark. I år er der kun talt 376 reder i kolonien, der engang også var en af Europas største. Op imod otte havørne ad gangen holder til i det, der for godt 25 år siden var skarvens hovedstad i Danmark. I år kom der for første gang i 46 år ingen skarvunger på vinger fra kolonien.

“Det ser ud til, at øen i Brændegårds Sø har udspillet sin rolle som yngleplads for skarver. Ørnene æder ganske enkelt æg og unger, mens de jager og stresser de voksne fugle”, siger Thomas Bregnballe, der er seniorforsker ved Institut for Bioscience, Aarhus Universitet. Sammen med en kollega samler han hvert år yngletallene for alle Danmarks skarvkolonier.

“Eksemplet fra Brændegård Sø bør få naturmyndighederne til at standse op og droppe den massive og meget kostbare bekæmpelse, eller regulering som man kalder det, af danske skarvkolonier, som hvert år finder sted i en lang række kolonier”, siger DOF's formand Egon Østergaard.

“Lad naturen, altså her havørnene, selv klare reguleringen, så får vi den skarvbestand, som den danske natur kan bære”, siger formanden.

ØRNE SVÆVER IND I KLASSEN

- TIL STOR BEGEJSTRING FOR ELEVERNE

AF HELGE RØJLE CHRISTENSEN

Ny undervisning om havørne bliver godt modtaget hos de første skole-børn, som har prøvet materialet. Eleverne kan blandt andet følge GPS-mærkede havørne som en del af undervisningen, der er lavet i samarbejde mellem forlaget Alinea og DOF.

▲ Ørne-undervisning på Tjørnegårdsskolen. Foto: Alinea.

"Det er megafedt".

Hun siger det flere gange, Rikke Skovbakke, når vi spørger til "Den flyvende dør".

Rikke er lærer for 6. klasse på Tjørnegårdsskolen i Gentofte – en af de første klasser, der har arbejdet med det nye undervisningsmateriale om havørne med navn efter den velkendte metafor for ørnens brede vingefang.

"Vi har brugt hele materialet i "Den flyvende dør", og børnene elsker det", siger Rikke Skovbakke.

"Jeg har brugt havørnen i undervisningen i både natur og teknologi, samfundsfag og billedkunst. Eleverne har tegnet og designet deres egen udstilling om ørnene, og de har været meget optagede af historien om ørnenes tilbagevenden til Danmark" "Da vi læste om, hvordan giftstofferne tilbage i 1900-tallet var nær ved at udrydde ørnene, blev eleverne virkelig vrede på fuglenes vegne. Det var virkelig uretfærdigt overfor ørnene, var holdningen i klassen. Men omvendt er det også en opbyggelig

historie for dem om, at det nytter at gøre noget ved miljøproblemerne", fortæller Rikke.

“

GPS-ørnene skaber virkelig nærvær for eleverne

”

En del af undervisningsmaterialet fokuserer på de havørne, som de senere år er mærket med GPS-sendere i et samarbejde mellem DOF og Statens Naturhistoriske Museum. Det er ørne, som på nettet kan følges rundt i landskabet via DOF's website www.dof.dk/gps-oerne "GPS-ørnene skaber virkelig nærvær for eleverne. De har for eksempel fuldt med i, hvor ørnene er henne på deres egen fødselsdage og hvor tæt, de er kommet på deres hjem. Der er også et fint afsæt for en mere generel undervisning i overvågning og data-sikkerhed, og vi har lavet en masse

▲ De GPS-mærkede havørne kommer godt rundt på landkortet. Her ses Frodes bevægelser mellem 2. april og 18. juni 2019.

Inden da havde Frode holdt til i flere måneder på Sydvestfyn, men i foråret tog den på flere længere togter, herunder bl.a. på en rundtur i Sverige, hvor den fløj rundt om de store svenske søer. Blot ni dage efter den fløj mod Sverige, indfandt den sig igen i sit sædvanlige område på Sydvestfyn. Det vidner om ørnenes fænomenele stedsans.

Frode blev mærket ved Haderstev i 2018. GPS-projektet sker i samarbejde mellem DOF og Anders Tøttrup på Statens Naturhistoriske Museum ved Københavns Universitet. Følg ørne på www.dof.dk/gps-oerne

udregninger om ørnenes flyvehastigheder og afstande”, siger Rikke Skovbakke på Tjørnegårdsskolen. Det er forlaget Alinea og Dansk Ornitologisk Forening, DOF, som står bag det nye undervisningsmateriale om havørne. Alinea er Danmarks største forlag indenfor læremidler til den danske grundskole. Materialet om havørne består af ”Den flyvende dør” til 6. klassetrin og ”Ørnen er landet”, som er designet til 8. klassetrin. Forfatter til begge dele er Esben Eriksen, som er konsulent hos Astra, det nationale naturfagscenter – og i øvrigt selv en erfaren feltornitolog.

Ægte data fra naturen

Meget undervisning i natur og teknologi bygger på data, som eleverne selv indsamler, for eksempel ved at lave forsøg eller optællinger i klassen eller ude omkring skolen.

”Ofte er man i skolerne nødt til at bruge den slags konstruerede data,

▲ Frode holder hvil. Foto: Lars Rasmussen.

men en del af styrken ved materialet om GPS-havørnene er netop, at eleverne kan arbejde med ægte data – det samme materiale, som forskerne selv bruger”, siger Mads Kofod, digital forlagsredaktør hos Alinea.

”Når børnene kan følge ørne fra dag til dag via nettet, så opnår de både en indsigt i naturovervågning, men også en mere generel teknologiforståelse. De kommer på den måde et lag dybere ned i teknologien i forhold til den brug, de allerede kender fra Google Maps på mobiltelefonen eller GPS'en i forældrenes biler”, understreger forlagsredaktøren.

“
Alinea kom med en
masse fede og uventede
idéer
”

Også begejstring i DOF

I DOF er kommunikationsmedarbejder Mads Oddershede svært godt tilfreds med det nye undervisningsmateriale om havørnen:

”Vi er meget stolte af det endelige resultat. For det første ser det rigtig

tjekket ud, men endnu vigtigere; så er det rent faktisk virkelig tjekket. Med det mener jeg, at vi har skabt to forløb til to forskellige målgrupper, og at der i hvert af disse forløb er opgaver, som vil pirre alle slags elever – uanset deres kognitive styrker.”

”Det har været utroligt spændende at følge Alineas take på et af de konkrete projekter, vi arbejder med. Det er klart, at vi fra starten er kommet med nogle idéer til opgaver, brug af data osv., men vi har været meget bevidste om, at de var eksperterne, hvad angik didaktik, mens vi var det, når det handlede om ørne og data herom. Det viste sig også hurtigt at være tilfældet. Alinea kom med en masse fede og uventede idéer, som bl.a. tog afsæt i innovation. Her tænker jeg på en specifik opgave, hvor eleverne skal bygge en nytænkt og ørnevenlig vindmølle. Derved har vi også fået et godt indblik i nutidens undervisning i naturfag, hvor udviklingen får min egen gang i folkeskolen for 15 år siden til at lyde som et ekko af senmiddelalderens katekismus.”, siger Mads Oddershede

Skaber fremtidens DOF'ere

For DOF er det selvfølgelig også vigtigt, at undervisningen om havørne kan gavne selve fuglesagen:

"Alle os, der læser artiklen her i Fugle & Natur ved jo godt, at det dér med fugle og natur kan noget helt særligt. MEN det er der rigtig mange børn, der endnu ikke har opdaget, fordi skoven af fritidstilbud er så enorm tæt. Vi er kort sagt oppe imod fodbold og skærme – og det er altså hverken sødskærme eller gifttyder, men derimod uendelige tilbud af tidsspildende spil på telefoner og iPads", siger Mads Oddershede. "Jeg er klar over, at der også findes rigtig mange gode og givende tilbud, som underviser og engagerer børn på exceptionel vis, og det er heldigvis dem, vi nu er en del af, hvilket i øvrigt er vores pligt, så meget vi snakker om at fremtidssikre den aldrende forening, som DOF nu engang er. Vi laver rigtig mange spændende ting i DOF, og nu har vi fået pakket en lille del af det ind, så det ikke kun fanger elevernes blik, men forhåbentlig også deres interesse for fugle. Vi føler os i hvert fald overbeviste om, at dette undervisningsmateriale er med til at hverve nogle af fremtidens DOF'ere, fugleforskere og andre naturvenlige beslutningstagere - hvilket faktisk giver en rigtig dejlig ro i maven", siger den kommunikationsansvarlige hos DOF.

▲ Havørnen Svend i luften med sender på ryggen.
Foto: Peter Madsen.

Opgaver om havørne

Her er eksempler på spørgsmål til eleverne i det nye undervisningsmateriale om havørne.

Til 6. klasse:

Spørgsmål 1:

Hvilken havørn færdes tættest på jeres kommune?

Har den gjort det hele tiden? Gå 3-4 måneder tilbage og se, om havørnen er kommet et andet sted fra.

Spørgsmål 2:

Kender I nogle af de områder, den færdes i? Hvis ja, hvorfor tror I, at havørnen opholder sig i dette område?

Hvis nej, undersøg kortet og diskutér, hvorfor havørnen opholder sig her.

Til 8. klasse:

Nederst på siden ser I tre sæt data om Gunhilds lokation på forskellige datoer og tidspunkter. Disse data skal I bruge til at beregne ørnens fart.

1. Find de to punkter fra d. 26. november i Google Earth, og gem dem under Mine steder.
2. Find afstanden mellem punkterne ved at bruge måleværktøjet.
3. Beregn, hvor mange sekunder der er gået mellem de to målinger.
4. Hvor mange meter pr. sekund må Gunhild mindst have fløjet for at nå fra det ene punkt til det andet?
5. Gentag trin 1-4 for d. 27. november og d. 1. december.
6. Hvilken dato må Gunhild have fløjet hurtigst?
7. Ekstra: Omregn de 3 resultater til km/t.

26. november 2018

- 11:28:07 (55.61586, 11.642509)
- 11:59:25 (55.593063, 11.534971)

27. november 2018

- 12:01:13 (55.547474, 11.388515)
- 12:32:33 (55.43705, 11.473603)

1. december 2018

- 7:22:12 (55.370934, 11.618123)
- 07:53:08 (55.49736, 11.628115)

▼ Mallemukken
som vi helst ser den.
Foto: John Larsen.

OPRÅB:

FIND EN MALLEMUK

- OG BEKÆMP FORURENING
MED PLASTIK

AF HELGE RØJLE CHRISTENSEN

Plastik i havet er en alvorlig trussel mod mallemukken og andre havfugle. Du kan være med til at skaffe viden om problemet ved at indsende døde mallemukker, hvis du finder dem på de danske strande.

▲ Mallebukken på stranden afsløres af sit karakteristiske næb. Foto: J.A van Franeker.

▲ Plastikindholdet fra en mallebuds mave. Foto: J.A. van Franeker.

▲ John Pedersen samler en mallebuk op på stranden ved Skagen. Foto: J.A van Franeker.

“
Over 90 procent af de døde mallebukker har plastik i maven
”

Den ligger halvt blæst ned i sandet og ligner en m ge. Men den afsløres af det karakteristiske næb med krum spids og rørformede næsebor. Endnu en mallebuk er død ved de danske kyster.

”årsagen kan meget vel være plastikforurening. Vores undersøgelser viser, at over 90 procent af de døde mallebukker, vi har fundet på stran-

dene omkring Skagen, har plastik i maverne”, fortæller feltornitologen John Pedersen fra Skagen, der er med i et internationalt hold af frivillige fuglevenner og forskere, som undersøger problemet i flere lande omkring Nordsøen.

”I gennemsnit har de undersøgte mallebukker haft 25 stykker små plastik i maverne. Forestil dig, hvordan

Poul Lindhard med en død malleuk.

Foto: J.A. van Franeker.

du ville have det, hvis du gik rundt med sådan en plastik-m dkasse i maven", siger han. Malleuk-projektet har kørt siden 2002 og ledes af Dr. J.A. van Franeker fra Wageningen Marine Research i Holland. Tidligere var det finansieret af EU, men projektet er nu overtaget af myndighederne i de enkelte lande, herhjemme er det Miljøstyrelsen.

Problem l st, men nyt er opstået

Malleukkerne lever naturligt af små krebsdyr, gopler og fisk, som den snapper fra havoverfladen. Jo mere havet er i oprør, jo

mere føde hvirvles op. Malleukkerne følger bølgerne op og ned, deraf også det gamle tilnavn "havhesten" – fordi det ser ud som om, den rider på bølgerne. Men i dag er der desv erre masser af små stykker plastik i bølgerne – og dem sluger malleukken i den tro, at det er føde. Malleukkerne kan ikke lige som måger gylpe plastikaffaldet op igen.

Mængden af plastik i maverne på malleukker ser ud til at være konstant, men typerne af plastaffald har ændret sig gennem årene. "De første år var hovedparten industrigranulat. Det er 2-3 millimeter store plastperler, der kan ligge på stranden som en

perlerække skyllet ind af b lgeskvulpet. De er basis for al produktion af plastemner, og de bliver produceret flere steder omkring Nordsøen”, fortæller Poul Lindhard fra Naturhistorisk Museum i Skagen, som også er med i projektet.

”Takket være fuglenes maveindhold kunne vi afsløre en udledning af granulat fra en skotsk fabrik. Det blev fabrikken gjort opmærksom på, at spildet til Nordsøen blev stoppet. Nu bliver plastikgranulatet transporteret i lukkede containere i stedet for i store sække på dækket”, forklarer han.

Projektet har også været med til at afhjælpe en alvorlig kilde til plastikforurening af havene. Til gengæld er der så kommet et nyt problem med affaldskv erne ombord på skibene, som bruges til madrester. I alt for mange tilfælde hælde der også plastikemballage i kv rnene, og de små plastikstykker fra emballagen kan nu i høj grad genfindes i mallemukkernes maver.

Mangel på fugle til projektet

Tidligere blev der fundet over 50 døde mallemukker om året på strandene ved Skagen, men de sidste par år er der kun fundet ganske få. Måske er årsagen, at bestanden er gået tilbage, for der er stadig omtrent den samme mængde plastik i de fugle, som findes - så problemet er ikke l st. Men de færre fund af døde mallemukker g r det vanskeligt at følge udviklingen. Derfor opfordres danske fuglevenner nu til at kigge efter døde mallemukker overalt langs de danske strande og ikke mindst langs den jyske vestkyst, hvor chancerne er størst.

Finder du en mallemuk på din strandtur, s  frys den ned i to poser. Kommer du til Skagen, så kan den afleveres på Naturhistorisk Museum på Flagbakkevej 30. Men du kan også kontakte John Pedersen på tlf. 28896167 og aftale nærmere omkring afhentning.

Prik dig selv eller din chef på skulderen

Hvad enten du er ansat eller selvstændig, s  har du nok hørt om CSR og FN’s verdensmål. Begge dele handler om at tage ansvar for vores klode og dens mange beboere, hvilket vi synes, er det naturlige i verden. Det kan dog som virksomhed være uoverskueligt at starte på, men i Dansk Ornitologisk Forening/ BirdLife Danmark står vi klar til at strikke en pakke sammen, som passer til lige netop din arbejdsplads eller virksomheds behov.

Du kan blive Virksomhedssponsor i DOF BirdLife og dermed tage ansvar for vores truede fugle og sårbare natur fra kun 5.000 kr. om året.

Læs mere på dof.dk/sponsor eller skriv til mads.oddershede@dof.dk for at høre nærmere.

PS. Du kan få skattefradrag af donationer op til 16.300kr. pr.  r.

KORT NYT VERDEN

▼ Foto: Marcelo Lisita, SAVE Brasil.

Fund af blåøjede duer

En ny population af blåøjet spurvedue, Blue-eyed Ground-dove er opdaget i Botumirim State Park i Brasilien. Fire fugle blev set af lokale beboere i området, som gav oplysningerne videre til medarbejdere hos SAVE Brasil, BirdLife i Brasilien. Det viser, at SAVE Brasils indsats overfor lokalbefolkningen virker. Fire fugle lyder måske ikke af meget, men det løfter den kendte population af den kritisk truede art til 19 individer.

◀ Foto: Christoph Strässler

Stor succes for lille flamingo

2019 har været et fantastisk yngleår for lille flamingo, Lesser Flamingo, på artens vigtigste yngleplads i verden i Lake Natron i Tanzania. BirdLife har i samarbejde med lokale naturorganisationer talt 1.750.000 voksne fugle mod kun 760.000 året før. En fremgang på 130 pct. Antallet af unger blev mere end seksdoblet fra 120.000 i 2018 til 995.000 i 2019. Fremgangen skyldes både gode vejrforhold og bedre forvaltning af Lake Natron til gavn for flamingoerne.

Stadig ulovlig fuglefangst på Malta

Selvom EU-domstolen sidste år afgjorde, at Malta bryder EU's fuglebeskyttelsesdirektiv ved at tillade fangst af syv arter finker, så fortsætter den ulovlige praksis på Middelhavsøen. Det er blandt andet fangst af tornirsker (billedet), stillitser og grønirsker, som Maltas regering tillod ved en beslutning i 2014, der altså er kendt ulovlig af EU-domstolen i 2018 uden, at det endnu har haft den ønskede effekt. Kampen mod den ulovlige fuglefangst på Malta er en del af BirdLifes "Flight for Survival"-kampagne. Det anslås at omkring 25 mio. trækfugle hvert år dræbes på trækruterne mellem Afrika og Eurasien. Du kan støtte kampagnen via www.act-now.flightforsurvival.org

▲ Foto: BirdLife Malta

▼ Foto: Gunjan Pandey

Kulskraft truer sjældne fuglearter

BirdLife Australien protesterer mod planerne om at opføre to nye kulkraftværker i naturområdet Tomalpin Woodlands i det sydøstlige Australien. Området er en vigtig lokalitet for de to kritisk truede fuglearter kongehonningæder, Regents Honeyeater og svaleparakit, Swift Parrot (billedet). BirdLife Australia har startet en underskriftindsamling med krav om, at miljømyndighederne sørger for en permanent beskyttelse af skovområdet, som er en del af Lower Hunter Valley Key Biodiversity Area.

537 gribbe dræbt i Botswana

Ikke mindre end 537 gribbe af flere truede arter blev i juni fundet forgiftede i det sydafrikanske land Botswana. Det er et af de værste tilfælde af drab på gribbe nogensinde på det afrikanske kontinent. Bag den bevidste handling står krybskytter på ulovlig jagt efter elefanter stødtænder. Krybskytterne ønsker at komme af med gribbene, fordi fuglene afslører de døde elefanter i landskabet, når de kredser over kadaverne. Dermed er gribbene med til at hjælpe myndighederne i jagten på krybskytterne. BirdLife Botswana opfordrer nu regeringen til at forstærke indsatsen mod forgiftninger af gribbene.

Godt nyt fra det Gule Hav

Vigtige vadefugle-områder ved kysten af det Gule Hav i Kina er blevet udpeget til Verdensarv, World Heritage status. Det er sket efter flere års indsats fra blandt andet BirdLife Australien og den australske regering. Ifølge BirdLife International så viser det også, at Kina nu indtager en ledende rolle i international naturbeskyttelse. Mudderfladerne langs det Gule Havs kyster er vigtige rasteplasser for mindst 17 truede vadefuglearter, heriblandt skenæbsryle, Spoon-billed Sandpiper og østspove, Far Eastern Curlew.

Læs flere internationale fuglenyheder på www.birdlife.org

NATURBUTIKKEN.DK

ZEISS CONQUEST GAVIA 85 TELESKOP MED 30-60X ZOOMOKULAR, TASKE OG MANFROTTO MK190X3-2W

Lækkert teleskopsæt med knivskarp optik og et stativ der matcher teleskopets egenskaber. Teleskopet leverer noget nær topydelse til en lav pris.

Fuglekiggere roser, udover den skarpe optik, også det praktiske mavefokusbælte. Det er væsentligt

nemmere at finstille fokus. Skarpheden holdes flot helt op til 60x forstørrelse. Du kan eventuelt supplere med en telefonadapter (tilbehør) og få yderst flotte fuglebilleder.

—

Normalpris kr. 19.288,-
Tilbudspris kr. 16.699,-

Original
Zeiss
beskyttelses-
taske
medfølger!

Du sparer
kr. 2.589,-
ved køb af
sættet

Se
vores øvrige
udvalg af
teleskoper på
naturbutikken.dk

WING 2 ED TELESKOP INKL. WING K3323C KULFIBERSTATIV, WING ST6000 HOVED TELESKOPSÆT

Wing

Vores mest udbredte og solgte teleskop til både fuglenørden og nybegynderen. Fantastisk lysstyrke takket være det store 88mm glas med fremragende okular, der går fra 20x til 60x forstørrelse – får fuglekiggere og feinschmeckere til at nikke genkendende til den imponerende ydelse. Selv på 60x forstørrelse giver Wing 2 ED en yderst respektabel skarphed, der imponerer i prisklassen. Farveægt-heden er også særdeles høj.

Desuden giver det store zoom-okular et yderst bredt billede der er meget nemt at se igennem, selvom du bruger briller. Ligeledes er okularet også særdeles digiscoping venligt og giver med den rette telefon fantastisk smukke fuglebilleder og oplevelser.

Komplet sæt med alt hvad du skal bruge for at komme i gang. Det inkluderer et Wing kulfiberstativsæt, der med sin lave vægt, klippestabile egenskaber og et oliedæmpet hoved, gør sættet til det mest interessante stativ hos hovedparten af de danske fuglekiggere. Dette stativ imponerer selv de væsentligt større og dyrere teleskoper.

—
**Samlet pris
kr. 10.999,-**

LBM står for Locally Based Monitoring - lokalt baseret monitoring af naturen.

DER TÆLLES FASANER, TRÆER OG KILDEVÆLD

AF THOMAS LEHMBERG

Lokal naturovervågning er en vigtig del af DOF's program i Nepal, Uganda og Kenya.

"Vi nægter at reducere antallet af monitoringsture"

Sådan lyder det fra lederen af MPECA-gruppen, som dækker den sydvestlige del af den i alt 433 km² store Kasyoha-Kitomi-skov i det vestlige Uganda, da jeg spørger, om det er passende at monitere en gang om måneden, eller om det måske er lidt i overkanten. Det var blevet tid til at gøre status og eventuelt revidere det lokalt baserede monitoringssystem (LBM), som havde været i brug i omkring et år. To grupper i den sydlige del af Kasyoha-Kitomi-skoven overvåger naturen som en del af DOF's program People Partner with Nature (PPN), der gennemføres sammen med BirdLife-partneren, NatureUganda. På arbejds mødet deltog LBM-grupperne, skovmyndighederne, NatureUganda og DOF.

Emnerne var kvalitetscheck og indtastning, analyse, ejerskab og formidling af LBM-data. Alt sammen vigtige led i at sikre at LBM-systemet og de indsamlede data bliver nyttiggjort

for LBM-grupperne og alle andre implicerede med henblik på aktiv skovforvaltning. Denne gang var der desværre ikke tid til at gå ud og teste de ændringer i LBM-systemet, vi blev enige om, men arbejds mødet gav en masse frugtbare diskussioner om, hvorfor nogen arter/elementer er bedre at monitere end andre.

Lokale vælger selv arterne

En af arbejdsopgaverne for DOF og vores partnere er løbende at sikre, at interessen blandt gruppernes medlemmer er så høj som mulig for at sikre bæredygtigheden. Ligeledes skal nytteværdien, i form af forvaltningsrelevante data, være mærkbar. Som ved al anden monitoring handler det om at afdække op- eller nedgange i de arter, som monitoreres. I LBM-systemerne er det lokalgrupperne, som vælger arterne, og ideen er, at de skal udvælge nogle af de arter i skoven, som de udnytter på

den ene eller måde. Det kan f.eks. være indikatorarter for uforstyrret skov eller meget efterstræbte arter. Sidstnævnte er vigtige, for så giver standardiserede og regelmæssige LBM-data et billede af, om en jagtbar art går reelt frem eller tilbage, eller om den blot udviser f.eks. store årtidssvingninger i skoven. Tit vælger grupperne også at monitere kildevæld eller vandudstrømning, dvs. en økosystemydelse, som en del af deres LBM-system. LBM er altså ikke rendyrket videnskabelig dataindsamling, men standardiseret og systematisk 'citizen science'.

Vigtig viden om fasaner

Som en af deltagerne i arbejds mødet i Madane i Nepal sagde, da vi den sidste dag diskuterede hvilke fordele, der er ved at gennemføre et LBM-system: "Hvis vi ikke bruger LBM-systemet, så ved vi f.eks. ikke i hvilke dele af skoven Kalijfasanen er mest ualmindelig, og jagttrykket nok er for højt".

På arbejds mødet var et af hovedpunkterne også harmonisering af LBM-elementerne for en hel skov, så et samlet overblik skabes for de monitorerede arters vedkommende. Både de mere erfarne fire LBM-grupper i Reshunga-skoven og de syv forholdsvis nye LBM-grupper i Madane blev bragt sammen for at inspirere hinanden og dele fordele og ulemper ved forskellige elementer/arter og monitoringsmetoder. Det lykkedes for de fire LBM-grupper fra Reshunga at blive enige om hele seks elementer, mens de syv LBM-grupper i Madane blev enige om fem elementer/arter som er: antal store eksemplarer af et vigtigt brændetræ (både for at se skovtilvækst og folks forbrugsmønstre af arten), antallet af kalijfasan set/hørt (en yndet spise som i lokalbefolkningens øjne har en lav bestand), antal af et lille træ som har yndede frugter og naturmedicinske værdier, vandudstrømning fra bestemte kildevæld samt antallet af vildsvin. Sidstnævnte ikke fordi de er et yndet jagtbytte (kalijfasanen er langt vigtigere!), men fordi vildsvinene spiser en del afgrøder fra bøndernes marker og betragtes som skadedyr. LBM har vist sig som andet end en vigtig aktivitet til indsamling af viden om brugsarter og økosystemydelse, fordi det skaber frugtbart samarbejde og nedbryder gamle barrierer mellem skovmyndigheder og lokalbefolkning, ansvariggør flere i den vigtige fælles forvaltning og udbreder kendskabet til skovudnyttelsens omfang og indvirkninger på deres fælles skovressourcer. Derfor fortsætter DOF med at være direkte inddraget i LBM-arbejdet i alle tre programlande (Kenya, Nepal og Uganda).

Thomas Lehmborg er international programkoordinator i DOF

For de fleste af de grupper, som gennemfører monitoring, er en stærk social samhørighed og holdånd en vigtig drivkraft. Her personificeret ved nogle af MPECA-gruppens medlemmer i Uganda i ens 'firmatøjer' under et arbejds møde i februar 2019. Foto: Thomas Lehmborg.

▲ Her er det en lille gruppe fra Madane i Nepal, der er i gang med at notere antallet af træarten *Alnus nepalensis*, som falder indenfor den størrelseskategori og i den afstand fra stien, vi blev enige om på arbejds mødet dagen inden. Foto: Thomas Lehmborg.

◀ Kalijfasanen er en af de få arter, som alle LBM-grupperne omkring både Reshunga-skoven og Madane-skoven monitorer fire gange årligt. Foto: Jyotendra Jyu Thakuri.

▲ Det Innovative Observationsskjul udefra. Foto: Henrik Fjeldsted

NÅR FUGLENE IKKE KAN SE FOTOGRAFEN...

AF HANNE HAVEMOSE

Fugleværnsfonden inviterer til konkurrence om de bedste fotos fra DIO – Det Innovative Observationsskjul i Tryggelev Nor på Langeland

Siden åbningen af Fugleværnsfondens nye observationsskjul i Tryggelev Nor har mange besøgende nydt godt af dets unikke funktion. Flere har også valgt at deltage i den igangværende fotokonkurrence, hvor det bedste foto fra skjulet skal findes. Vi viser her eksempler på nogle af de fine fotos, som allerede er sendt til konkurrencen – sammen med

en opfordring til alle om at deltage. Fristen for at indsende fotos er den 25. september.

Oplevelser helt tæt på

I forbindelse med konkurrencen bliver der løbende uploadet fotos til en særlig Facebookside. Her får man et godt indblik i, hvilke unikke næroplevelser,

der kan være i vente, hvis man lægger vejen forbi denne nye publikumsfacilitet på Sydlangeland, som er den første af sin art i Danmark.

"I Fugleværnsfonden er vi stolte af, at Det Innovative Observationsskjul lever helt op til den vision, der har drevet projektet fra starten af. Nemlig at formidle naturoplevelser helt tæt på og dermed vise, hvor fantastisk

**Knopsvane
kigger ind – eller
gør den?**

Foto: Jane Ditzel

▲ Strandskade.
Foto: Keld Skytte
Pedersen.

◄ Rørspurv.
Foto: Keld Skytte
Pedersen.

naturen er i al sin enkelhed”, fortæller fondens direktør Kristian Dammand Nielsen og understreger, at det også gerne skulle være en øjenåbner for ”dem uden kikkert og linse”.

Naturen bestemmer sendetid

Skjulet er placeret i vandet og lavet sådan, at det hæver og sænker sig

i samme niveau med vandstanden. Det er udstyret med envejsruder – så det kun er tilskueren, der kan kigge ud, mens livet udenfor reflekteres i glasset. Det giver en unik mulighed for at iagttage fuglelivet på klos hold og helt inkognito. Men det kræver også tålmodighed, for her er det naturen og roen, der bestemmer den bedste sendetid.

Knopsvane, rørspurv, skægmejse, gul vipstjert, sølvhejre, tinksmed, rørhøg, præstekrave ... listen over fugle, der er observeret ved skjulet, er lang. Fuglene kan imidlertid ikke undgå at opdage, at man ankommer til skjulet. Så hvis man vil fotografere, er det derfor en fordel at vælge en hverdag udenfor ferieperioderne, hvor der ikke kommer så mange besøgende.

Bjergvipstjert.

Foto: Jane Ditzel.

Eller også skal man bare være god til at vente, til roen har lagt sig, så skal motiverne nok indfinde sig. Og det gælder ikke kun fugle, men også andre arter som fx frøer, snoge, guldsmede og sommerfugle, alt sammen godbidder for blandt andet fiskehejren, der ofte ses fouragere langs vandkanten.

Udstyret er ikke afgørende

"Hvis man skal tage gode fotos, kræver det naturligvis, at ruderne er rene, men det er de næsten altid. Ruderne snupper noget af lyset, men i lyst vejr er der gode muligheder, også selvom man ikke har et teknisk vidunder af et kamera" forklarer Jane Ditzel, som har taget en del fotos fra skjulet.

"Da jeg var der for et par dage siden, så jeg 26 forskellige arter fra skjulet på et par timer, inklusive guldsmede og sommerfugle", tilføjer hun.

Spørger man Fugleværnsfondens naturvejleder, Allan Gudio Nielsen, som er en erfaren fuglefotograf og initiativtager til DIO, så er udstyret ikke det allermest afgørende. Han har selv taget unikke billeder og video med sin mobiltelefon, blandt andet en skarv, som

fangede aborrer og andre fisk mindre end en meter fra skjulet.

"Sådanne nære 'live'-oplevelser får man ingen andre steder", fortæller han.

Vil du være med?

Sydlangeland er et rigtig godt fuglespot mange måneder om året. Har du planer om en tur dertil, så tag forbi DIO i Tryggelev Nor. Og tag kameraet med. Alle er nemlig velkomne til at deltage i konkurrencen om det bedste foto taget fra skjulet. Vinderen modtager et gavekort på kr. 1500,- til Naturbutikken.

Sådan gør du:

Gå ind på <https://www.facebook.com/tryggelev> og del et foto i kommentarfeltet under konkurrencen (billedet med bjergvipstjerten), og skriv, hvornår billedet er taget. Her er det også muligt at følge med i de andre fotos taget fra skjulet. Konkurrencen løber til den 25. september 2019.

Hanne Havemose er kommunikationsansvarlig i Fugleværnsfonden

FUGLE ER HOT

– OGSÅ I DANSK KUNST

Overvældende interesse blandt danske kunstnere for at være med i udstillingen FUGL 2019, der åbner den 28. september på Johannes Larsen Museet i Kerteminde.

Vi taler meget om det blandt fuglevenner. Det er mange år siden, at naturen og herunder fuglene har haft så stor bevågenhed i medierne og blandt politikerne herhjemme. Men sådan er det faktisk også blandt danske kunstnere:

"Fugle er hot i dansk kunst anno 2019", lyder det kort og kontant fra museumsinspektør Troels Malthe Borch fra Østfyns Museer.

"Vi har fra Johannes Larsen Museet udskrevet et open call til danske kunstnere for at indsamle bud på ny dansk fuglekunst til udstillingen FUGL 2019, og responsen har været langt over forventet: Hele 361 kunstnere bød ind med i alt 1183 kunstværker i alle materialer og medier", fortæller museumsinspektøren.

"På den baggrund har det været et godt udgangspunkt for den nedsatte jury at udvælge et både alsidigt og

▲ Jens Overgaard Christensen: Rørdrum, Udstrup, Felsted Kog, 2019. Arches

▲ Annemette Heltoft: Svømmelap, 2019. Fotogravure

◀ Hartmut Stockter: Aflytning af fuglefodtrin (version som bæres på hovedet), 2018. Messing, træ, skruetrækker, blyant, papir

kvalitetsmæssigt meget højt udvalg af kunstværker til udstillingen”, tilføjer han. FUGL 2019 kommer samlet til at indeholde ca. 170 værker, og udstillingen vises på Johannes Larsen Museet fra den 28. september 2019 til den 26. januar 2020.

For kunstneren Johannes Larsen var der ingen tvivl om, hvad der var vigtigst – kunsten eller naturen. For ham kom naturen først til hver en tid. Men

kunsten var en vej til naturen og en måde at fastholde den på. I forbindelse med FUGL 2019 skal naturen også opleves live. Museet har indgået et samarbejde med det internationale fugleprojekt Better BirdLIFE, hvor Fugleværnsfonden også er med. Der arrangeres fugleture ud i naturen, rundvisninger i udstillingen med naturformidlere og skolebesøg i naturen og i udstillingen.

hrc

▲ Carl Christian Tofte: Flyvende sommer, 2015. Akvarel på papir

Har du nydt din ferie?

Det håber vi, for vi ved, at jorden ikke har.
- men bare rolig, du kan gøre det godt igen på dof.dk/klimafond

SONY

Naturen. Helt tæt på.

Billedet er taget med RX10 IV af Kaisa Lappalainen

RX10 IV

Sony RX10 IV kombinerer lynhurtig autofokus med et ZEISS 24-600mm zoomobjektiv i et kompakt kamerahus - så du kan fange fantastiske detaljer af de mest livlige øjeblikke.

Et enestående kamera til fotografering af natur og dyreliv.

4K ZEISS

Opdag hele historien på www.sony.dk/alphauniverse

'Sony' og deres logoer er registrerede varemærker eller varemærker tilhørende Sony Corporation. Alle andre logoer og varemærker tilhører deres respektive ejere.

TAG PÅ SENIORTURE MED DOF

Glæd dig sammen med os! Tag på ture for pensionister, efterlønsmodtagere og alle andre med hverdage til rådighed.

Kom med på de mange ture, som arrangeres specielt for seniorer. Mød jævnaldrende, glæd dig over naturen og fuglelivet på alle tider af året. Du behøver ikke være ekspert for at deltage! På de kommende sider her i bladet kan du finde seniorture under følgende lokalafdelinger:

Gråmejserne – DOF Nordvestjylland
Gråspurvvene – DOF Vestjylland

Gråkragerne – DOF Østjylland
Grågæssene – DOF København

DOF BORNHOLM

KONTAKT

Formand: Kåre Kristiansen,
Mail: bornholm@dof.dk,
Tlf: 20 43 12 05,
bornholm@dof.dk

TURE

Højlyngen lør. 12/10 kl. 11-13. For enden af Kleven som er en sidevej til Splitsgårdsvej mellem Klemensker og Rø. Turen er på 3½ km. Turledere: Merete Mortensen (tlf. 30955648) og Carsten Andersen (tlf. 23440256).

Den Grønne Ring om Rønne

lør. 9/11 kl. 10-12. P-pladsen ved Snorrebakkesøen.
Turen tager omkring 2 timer, husk praktisk fodtøj, der kan være fugtigt på stierne. Turledere:
Christian Lau (tlf. 21440889) og John Holm (tlf. 28667749).

DOF KØBENHAVN

KONTAKT

Mail: kbh@dof.dk.
Web: www.dofkbh.dk

TURE

Fuglekurser med Klaus Malling

Olsen. På datoerne 20.-21. september og 15.-16. november. Kurserne omhandler feltbestemmelse af henholdsvis rovfugle og måger. Pris per kursus er 400,- kr. Læs mere på hjemmesiden.

GRÅGÆSSENE

KONTAKT

Jan Chr. Møllerup. Tlf: 40 50 84 87.
Mail: f.mollerup@mail.dk

MØDER

Foredrag v. Klaus Dichmann ons.

23/10 kl. 13. Vanløse Kulturhus. Formanden for DOF's Uglegruppe og fugle- og naturfotograf Klaus Dichmann kommer og giver en status over vore syv danske uglearter, samt en vurdering af arternes fremtidige eksistensmuligheder i Danmark. Foredraget vil derudover handle om bestandsudvikling i landende omkring os, med særlig fokus på Nordtyskland. Foredraget vil være krydret med egne fotos og oplevelser fra ind- og udland.

Foredrag v. Stig Jensen ons. 13/11

kl. 13. Vanløse Kulturhus. Foredrag om fuglelivet i Taiwan og Singapore. Taiwan blev af de første portugisiske opdagelsesrejsende kaldt Formosa, den smukke ø. Taiwan er smuk og hjemsted for en række endemiske og sjældne fugle, som foredraget vil give et indblik i. Singapore er blandt verdens mest befolkede områder og alligevel super interessant.

Ture med Fugleværnsfonden

Fugleværnsfonden afholder mange spændende ture i fondens naturreservater over hele Danmark. Turene ledes af Fugleværnsfondens naturvejledere Allan Gudio Nielsen og Jørn Dyhrberg Larsen samt dygtige ornitologer fra fondens frivillige arbejdsgrupper. Turene er gratis og åbne for alle. Fra august - november tilbyder vi følgende ture. Ses vi?

Nivå Bugt Strandenge (1)

Formiddagsfugletur - torsdag 29.august kl.10
Åbent Hus på Naturens Dag - søndag 8.september kl.13
Formiddagsfugletur - torsdag 26.september kl.10
Efterår ved Øresund - søndag 6.oktober kl.13
Formiddagsfugletur - torsdag 31.oktober kl.10
Formiddagsfugletur - torsdag 7.november kl.10

Gundsømagle Sø (3)

Skal vi se jagende fiskeørn? - lørdag 7.september kl.9
Oktober mylder af fugle - lørdag 5.oktober kl.9
Hviin og gak-gak i november! - lørdag 2.november kl.10

Ravnstrup Sø (4)

Fuglefoder og ringmærkning - søndag 27.oktober kl.10

Nyord Enge (6)

Hvepsevågens Dag - søndag 25.august kl.10
Åbent Hus i fugletårnet - søndag 29.september kl.10
Åbent Hus i fugletårnet - søndag 27.oktober kl.10

Saksfjed/Hyllekrog (8)

Hvepsevågens Dag på Hyllekrog - søndag 25.august kl.9
Rovfugledage ved Hyllekrog - onsdag 28.august kl.10
Rovfugledage ved Hyllekrog - onsdag 4.september kl.10
Rovfugledage ved Hyllekrog - onsdag 11.september kl.10
Rovfugledage ved Hyllekrog - onsdag 18.september kl.10
Rovfugledage ved Hyllekrog - onsdag 25.september kl.10
Rovfugledage ved Hyllekrog - onsdag 2.oktober kl.10
Rovfugledage ved Hyllekrog - onsdag 9.oktober kl.10
Rovfugletur - søndag 20.oktober kl.10
Rovfugledage ved Hyllekrog - onsdag 23.oktober kl.10

Sydlangeland (10/11)

Rovfugletræk - søndag 1.september kl.10
Fugletræk - søndag 22.september kl.10
Trækfugle - søndag 6.oktober kl.10
Gæster fra nord - søndag 3.november kl.10

Bøjden Nør (13)

Lær ænderne at kende - lørdag 7.september kl.10

Bremsbøl Sø (15)

Trækfugle og Sort Sol - lørdag 28.september kl.17

Stormengene (17)

Trækfugle på Sydrømø - søndag 29.september kl.13

Agerø (20)

Vandretur på strandengene - søndag 6.oktober kl.9

Foto: Hvid, vipsjert af Allan Gudio Nielsen

Tjek www.fugleværnsfonden.dk for detaljeret rutevejledning og yderligere information

Vi giver Danmarks fugle en værdig natur - følg med på

Vesterbrogade 140 • 1620 København V Tlf. 3328 3839 • Mail: fvf@dof.dk

Fugleværnsfonden

TURE

Bustur til Falsterbo ons. 4/9 kl. 7-17. Vi mødes ved Ballerup Rådhus og kører efter opsamling i Tårnby til Falsterbo for at se om rovfugletrækket skulle være begyndt. Max 35 deltagere. Indbetal kr. 295,- på bankkonto reg.nr. 9541 konto 60072035, DOF København, Seniorudvalget senest den 1/8. Efter 15/8 kan du forhøre dig om evt. restpladser hos Jan Chr. Mollerup (tlf. 40508487). Husk ved betaling at anføre hvis du ikke stiger på i Ballerup. Husk gyldigt billed-id.

Flerdagstur i bus til Sverige man. 9/9 kl. 7 – tors. 12/9 kl. 17. Turen er endnu ikke helt på plads, så nærmere information udsendes via maillisten.

Bustur til Sydvestsjælland ons. 2/10 kl. 7-17. Vi mødes på parkeringspladsen ved Ballerup Rådhus og kører efter opsamling på pendlerparkeringspladsen ved frakørsel 31a/Solrød Syd til Lejodde, herfra fortsætter vi til Borreby Mose og Stignæs. Max 35 deltagere. Indbetal kr. 290,- til reg.nr. 9541 konto 60072035, DOF København, Seniorudvalget senest den 15/8. Efter den 1/9 kan du forhøre dig om evt. restpladser hos Jan Chr. Mollerup (tlf. 40508487). Husk at anføre ved betaling, såfremt du IKKE står på i Ballerup.

Tur i egne biler til Vestamager ons. 30/10 kl. 10-14. Vi mødes på p-pladsen i Kongelunden og går gennem skoven og via stranden til Hejre- og Klydesøen. Husk at kontakte Pamela Bartholomeusz (tlf. 24824345) hvis du har brug for opsamling.

DOF KØGE

KONTAKT

Web: www.dofkoege.dk

TURE

Falsterbo lør. 14/9 kl. 7-18.

Stignæs og Borreby Mose lør. 21/9 kl. 7-16.

Tissø og Reersø søn. 6/10 kl. 8.30-16.

DOF ROSKILDE

KONTAKT

Web: www.dof-roskilde.dk

Rovfuglekursus på Falsterbohalvøen v. Klaus Malling Olsen 7-8/9. Dette feltkursus henvender sig til alle, der vil blive bedre til at arts- og aldersbestemme de nordiske rovfugle. Pris 1350,- kr. Læs mere på hjemmesiden.

DOF NORDSJÆLLAND

KONTAKT

Web: www.dofnordsj.dk

DOF VESTSJÆLLAND

KONTAKT

Formand: Lasse Braae.
Tlf: 28 90 10 82. Mail: lb@rfst.dk
Ture: Kirsten Laursen & Henrik Baark. Tlf: 57 82 02 30.
Web: www.dof-vestsjælland.dk

MØDER

Trækfuglekursus august – november. Mødeaftenerne bliver på Sorø Kultur- og Fritidscenter ("Værkerne"), Frederiksvej 27, 4180 Sorø på onsdage kl. 19-21. Prisen for deltagelse er 875 kr. Tilmelding til kursusleder Jan Kiel (jaki@fuglekurser.dk). Se mere på hjemmesiden.

TURE

Seniortur til Tamosen ved Suserupgård tirs. 27/8 kl. 11-14. P-pladsen ved Suserupgård/Suserup Overdrev, Suserupvej 14, (overfor Sorø Golfklub). Turledere: Kirsten Laursen og Henrik Baark. (tlf. 57820230/61302053)

Røsnæs Naturdag søn. 1/9 kl. 10-15. Røsnæs Naturskole, Røsnæsvej 458, 4400 Kalundborg. Aktiviteter og fugletur for børn og voksne. Kontaktperson: Jens Boesen (tlf. 40311262, jens@boesen.org).

Borreby Mose søn. 1/9 kl. 10. Borreby Gods, P-pladsen ved Borreby Gods. Turleder: Anders Jakobsen (tlf. 40336641).

Naturens Dag i Kværkeby Fuglereservat søn. 8/9 kl. 10-13. Bjergvej 77, 4100 Ringsted. Aktiviteter for børn og voksne. Turleder: Jon Feilberg (tlf. 40150598)

Borreby Mose søn. 6/10 kl. 10. P-pladsen ved Borreby Gods. Turleder: Anders Jakobsen (tlf. 40336641).

Vågeovervågning ved Storebælt søn. 13/10. Se nærmere på hjemmesiden. Kontaktperson: Henrik Wejdling (tlf. 51269056).

Vestamager med Hejresøen og Klydesøen lør. 26/10 kl. 10-16. P-pladsen for enden af Frieslandsvej, Amager. Tilmelding til Jens Boesen (tlf. 40311262, jens@boesen.org).

Mågekursus med Klaus Malling

Olsen 1/11 – 3/11. Kursets pris er 1800 kr. for overnatning og forplejning. Kontakt Jette Reeh for ledige pladser og nærmere information: (tlf. 75161700, jette.reeh@gmail.com).

Borreby Mose søn. 10/11 kl. 10.

P-pladsen v. Borreby Gods. Turleder: Anders Jakobsen (tlf. 40336641).

Alleshave og Vesterlyngs lør. 16/11

kl. 10-14. Kalundborg Vandrerhjem eller Alleshave Kirke kl. 10.30. Turleder: Else Marie Jespersen (tlf. 21926115, elsemarijespersen@gmail.com).

DOF STORSTRØM

KONTAKT

Mail: kontakt@dof.stor.dk
Web: www.dofstor.dk

MØDER

Billeder fra Müritz Nationalpark

tirs. 1/10 kl. 19-21. Allerslev Klubhus, Enghavevej 2A 4720 Præstø. Kontakt: Bente Larsen (tlf. 24616626).

Fugleoplevelser i Costa Rica tors.

3/10 kl. 19-22. Sofieskolen i lokale F006, Merkurs Plads 4 4880 Nykøbing Falster. Kontakt: Benny Steinmejer (tlf. 25143939).

Fugleoplevelser i Costa Rica tirs.

5/11 kl. 19-21. Foredragssalen på Vordingborg Bibliotek. Pris 35,- kr. Kontakt: Bo Kayser (tlf. 51346278).

Fugle og natur i Namibia tirs.

5/11 kl. 19-21. Allerslev Klubhus, Enghavevej 2A 4720 Præstø. Kontakt: Bente Larsen (tlf. 24616626).

Fugle i Senegal tors. 7/11 kl. 19-22.

Sofieskolen i lokale F006, Merkurs Plads 4 4880 Nykøbing Falster. Kontakt: Benny Steinmejer (tlf. 25143939).

TURE

Træk ved Gedser Odde søn. 1/9 kl.

8-12. Kør gennem Gedser By og fortsæt forbi fyret til p-pladsen ved stranden. Turledere: Benny Steinmejer og Bo Kayser (tlf. 51346278).

FUGLEÅRET 2018

Tiden nærmer sig for næste publikation af årsbogen Fugleåret, som forventes at udkomme i december 2019.

Som kerne-, ungdoms- eller husstandsmedlem kan du fra 1. oktober til 1. november 2019 bestille dit eksemplar af Fugleåret 2018. Bestillinger efter 1. november modtages så længe lager haves.

Bogen skal bestilles på www.naturbutikken.dk, hvor den vil være tilgængelig fra 1. oktober. Du har mulighed for at bestille bogen med levering til din hjemmeadresse eller til afhentning i DOFs sekretariat på Vesterbrogade 140A.

Fladet og Kalløgrå søn. 22/9 kl. 10-13. Strygervej 8, 4990 Sakskøbing. Turleder: Uffe Nielsen (tlf. 23236821).

Åbent Hus v. Gedser Fuglestation søn. 29/9 kl. 9-13. Gedser Fyrvej 4, 4874 Gedser. Turleder: Hans Lind (61671843).

Borreby og Stignæs lør. 5/10 kl. 9-12. P-plads v. Borreby Mose eller Rådmandshaven kl. 8.30. Turleder: Bent Rung Nielsen (tlf. 30889752).

Holmegårds Mose lør. 9/11 kl. 8.30-12.30. Holmegård Glasværk. Tilmelding senest dagen forinden til turleder Finn Jensen (tlf. 30456808).

Klintholm Havn og Busemarke Mose søn. 10/11 kl. 9-12. Pakhuset i Klintholm Havn. Turleder: Leif Schack Nielsen (tlf. 55863112).

DOF FYN

KONTAKT

Formand: Henrik Kalckar Hansen.
Tlf: 30 70 90 38.
Mail: kalckar@webspeed.dk
Web: www.doffyn.dk

TURE

Skåne fre. 20/9 – søn. 22/9. Ring til turlederne Niels Bomholt og Lilly Sørensen (tlf. 23229673) og hør nærmere om detaljer.

Ringmærkning på Keldsnor Fuglestation søn. 22/9 kl. 8. P-pladsen v. Gulstav Mose. Kontakt: Michael Bjerregaard (tlf. 53600784).

Helnæs ons. 2/10 kl. 8. Agernæs Havn. Tilmelding til turlederne Kirsten Pedersen og Kell Grønborg (tlf. 20911506).

Vestfyn rundt søn. 24/11 kl. 8.30. P-plads v. Føns Vang. Tilmelding til turleder Michael Mosebo Jensen (tlf. 26820729).

DOF SØNDERJYLLAND

KONTAKT

Formand Jørn Vinther Sørensen
Tlf.: 74 53 17 20/ 20 80 39 16
Mail: jorn.vinther.sorensen@gmail.com
Web: www.dof-syd.dk

MØDER

Arktiske vadefugle v. Jens Gregersen søn. 22/9 kl. 13.30-16. Kulturhuset Bispen, Bispebroen 3, 6100 Haderslev. Tilmelding på telefon/sms 25658690 eller på mail sortstork@gmail.com.

PÅ TUR MED DOF TRAVEL

FUGLEREJSER MED INDHOLD

SE DE MANGE TILBUD PÅ VORES HJEMMESIDE:

WWW.DOFTRAVEL.DK

FUGLEREJSER OVER HELE VERDEN MED KVALIFICEREDE OG ERFARNE LEDERE

TURE

Trillen fre. 30/8 kl. 9-11.30.
P-pladsen lige før Høruphav.
Turleder: Kaj Abildgaard (tlf. 30208456).

Det tyske vadehav ved Schlüttsiel lør. 7/9 kl. 9-13. P-pladsen ved Tønder Svømmehal, Sønderlandevej 4. Turleder: Inger Sønnichsen (tlf. 23629934).

Arbejdsdag i Søgård Mose lør. 7/9 kl. 13-17. P-pladsen syd for motorvejsafkørsel 15 Søgård ved Avntoftvej. Tilmelding senest den 5/9 til Egon Iversen (tlf. 74415719, e.iversen@stofanet.dk).

Fugletræk v. Sønderkoven søn. 22/9 kl. 10-14. Østenden af Hjort Lorenzens Vej. Turleder: Svend Ove Jensen (tlf. 21600256) og Klaus Bo Jensen (tlf. 50943363).

Bremsbøl Sø lør. 28/10 kl. 17. P-plads ved Bremsbølvej 2, 6270 Tønder. Kontakt: Jan Ravnborg (tlf. 28144464) og Martin Iversen (tlf. 30494936).

Mjels Sø, Oldenor og Bundsø lør. 28/9 kl. 9-12. Pumpehuset ved Mjels Sø. Turleder: Gabor Graehn (tlf. 42720440).

Trækfugle på Sydrøm søn. 29/9 kl. 13. P-plads for enden af Stormengevej/Rimmevej ved Stormengene. Kontakt: Jan Ravnborg (tlf. 28144464) og Martin Iversen (tlf. 30494936).

Fugletræk v. Kragesand søn. 6/10 kl. 7.30-11. P-pladsen v. Kragesand på sydspidsen af Broagerland. Turleder: Gert Fahlberg. Tlf. 26 31 10 13.

Gåsetur til Ballum Sluse lør. 26/10 kl. 8-11. P-pladsen ved Ballum Sluse. Kontakt: Jan Ravnborg (tlf. 28144464).

Kegnæs søn. 27/10 kl. 10-12.30. P-pladsen ved nordenden af Drejet. Turleder: Viggo Petersen (tlf. 51351373).

Gråstensøerne tors. 7/11 kl. 9-11.30. P-pladsen ved Slotshaven. Turleder: Lars P. Hansen (tlf. 40876244).

DOF SYDØSTJYLLAND

KONTAKT

Ture: Peter Mygind Leth. Tlf: 60 11 30 03.
Web: www.dof-sydostjylland.dk.

MØDER

Efterårskursus i Horsens. Kurset består af otte undervisningsaftener og 3-4 fugleture på søndage. Læs mere på hjemmesiden. Underviser: Conny Brokholm.

TURE

Kongens Kær tirs. 10/9 kl. 10-12. Udsigtsplatformen på Ribe Landevej 178, 7100 Vejle. I samarbejde med Vejle Kunstmuseum. Turleder: Conny Brokholm.

Brigsted Strand søn. 15/9 kl. 10. P-pladsen for enden af Vorsøvej. I samarbejde med DN. Turleder: Carsten Fynbo Larsen.

RES MED AVIFAUNA!
BOKA DIN RESA PÅ HEMSIDAN NU

MADAGASKAR SEK 59 900
1 - 17 OKT
Vi besöker många olika habitat på denna säregna ö med dess unika natur. Här är endemrikedomen hög!

KENYA SEK 44 900
12 - 23 OKT
Fågelresa med safaritur och masor med däggdjur! En klassisk safari till Östafrikas savanner.

MAROCKO SEK 19 900
30 OKT - 7 NOV
Naturresa i Atlasbergen, till havs och i medinan. Här finns intressant kultur och många spännande fågelarter.

30 AUG - 1 SEP
FALSTERBO BIRD SHOW
Kom och träffa oss på Falsterbo Bird Show för att få fina rabatter på 2020 års resor! Glöm inte ta en resekalender.

AVIFAUNA
NATURRESOR

TEL: +46 485 - 444 40
ADMIN@AVIFAUNA.SE
WWW.AVIFAUNA.SE

DOF SYDVESTJYLLAND

KONTAKT

Søren Peder Nielsen. Tlf: 40 87 58 82. Email: spnhjerting@gmail.com
Web: www.dofsydvest.dk

MØDER

Økologisk Høstmarked søn. 1/9

kl. 10-16. Midtgård, Ravnsbjergvej 6, 6710 Esbjerg V. Kom med dine børn/børnebørn og lav en fuglekasse. Kontakt: Karin Gustausen (tlf. 28258786, kgustausen@gmail.com).

Medlemmernes aften tirs. 3/9 kl.

17.30-21. Blåvand Fuglestation, Fyrvej 81, 6857 Blåvand. Ringmærkning, grill, kratlusk og fuglekunst. Tilmelding senest 1/9 kl. 18 til Karin Gustausen (tlf. 28258786, kgustausen@gmail.com).

Guinea-Bissau - i vinkekrabbernes rige ons. 16/10 kl. 19-21. Esbjerg

Hovedbibliotek, Nørregade 19, 6700 Esbjerg. Film og fotos fra fugletællinger i Vestafrika ved Kim Fischer. Kontakt: Karin Gustausen (tlf. 28258786, kgustausen@gmail.com).

Naturforvaltning & biodiversitet ons. 13/11 kl. 19-21. Esbjerg

Hovedbibliotek, Nørregade 19, 6700 Esbjerg. V. Lars Brøndum, Naturhistorisk Museum Århus. Kontakt: Karin Gustausen (tlf. 28258786, kgustausen@gmail.com).

TURE

Mandø søn. 22/9 kl. 8. P-pladsen ved Hovedbiblioteket, Nørregade 19 i Esbjerg. Tilmelding senest 21/9 kl. 18 til Sven Bødker (tlf. 40621370, 99procentabe@gmail.com).

Gyldensteen og Ølundgård på

Nordfyn lør. 12/10 kl. 8. P-pladsen ved Hovedbiblioteket, Nørregade 19 i Esbjerg. Tilmelding senest 11/10 kl. 18 til Kim Mogens (tlf. 40592244, 7200grind@gmail.com).

Rickelsbüller Koog og

Margrethekog lør. 9/11 kl. 8. P-pladsen ved Hovedbiblioteket, Nørregade 19 i Esbjerg. Tilmelding senest 8/11 kl. 18 til Søren Peder Nielsen (tlf. 40875882, spnhjerting@gmail.com). Husk pas!

DOF ØSTJYLLAND

KONTAKT

Ole Bøgh Vinther, Tlf: 25 15 23 25. Email: olebvinther@gmail.com
Web: www.dofoj.dk

MØDER

Øjenkontakt med fuglene tirs.

8/10 kl. 19.30-21.30. Naturhistorisk Museum, indgang 140, Bio-X Natur lokalet.

Sri Lanka tirs. 26/11 kl. 19.30-21.30.

Naturhistorisk Museum, indgang 140, Bio-X Natur lokalet.

TURE

Bustur til Lille Vildmose lør. 2/11

kl. 7. Tilmelding senest 21/10. Pris 300,- kr. Læs mere på hjemmesiden.

GRÅKRAGERNE

TURE

Hollandsbjerg Holme, Hevringholm Strand og Lystrup Strand ons. 18/9 kl. 10-15.

P-pladsen ved Aldi i Allingåbro, Rougsøvej 47B. Vi starter med at køre i samlet flok til Hollandsbjerg Holme for at se hvad vi kan finde, dels på de store plane flader på Hollandsbjerg Holme, dels ved kanterne af Grund Fjord og Randers Fjord. Derefter krydser vi over til Hevringholm Strand og Lystrup Strand for at se om der er dukket nogle vadefugle op, og om vi kan spotte nogle knortegæs, sortænder, fløjlsænder og måske endda lidt sulter og lommer. Turleder: Ole Jensen

Følle Bund, Hestehave Skov og

Kalø Slotshalvø tirs. 22/10 kl. 10-15. P-pladsen ved Kalø Slotsruin. Vi starter med at gå en tur ud til Kalø Slotsruin, hvor vi undervejs ser hvad vi kan opdrive på vandet i Kaløvig og på engene. Herefter kører vi op til Følle Bund, som på denne årstid sædvanligvis er god for adskillige fugle. Der er desuden en god gåtur gennem skoven, hvor der er chance for en del forskellige skovfugle.

Kongens Kær man. 11/11 kl. 10-

14. P-pladsen ved Ribe Landevej. Kongens Kær er ligesom Egå Engsø, Årslev Engsø og engene ved Gudenåen ved Randers et område, som er sat under vand, og som har tiltrukket en stor mængde af forskellige fugle. Vi tager et blik fra udsigtsplatformen, og går en tur i området ad de anlagte stier. Hvis der er tid tilovers kan vi evt. gøre en afstikker til Uldum Kær på tilbagevejen.

FUGLEPIGERNE

KONTAKT

www.fuglepiger.wordpress.com.

Specielt for
KVINDER

TURE

Samsø lør. 14/9 kl. 6.40-18. Hou Havn ved Samsøfærgen. Vi besøger forskellige lokaliteter på Samsø som fx Vesborg Fyr, Issehoved og Stavns Fjord. Overfarten tager en time og prisen er 418,- kr. for en personbil. Tilmelding nødvendig til Lotte (tlf. 25775232) senest 1/9. Turledere: Rikke (tlf. 22249850) og Karen (tlf. 61265522).

Sneum Digesø, Vadehavet, Kongens Mose og Sort sol lør. 12/10 kl. 12-19.30. P-pladsen ved Sneum Digesø sydøstlige hjørne – på Sneum Slusevej, Tjæreborg. Om vejret vil sluttes vi ca. kl. 19.30 syd for landegrænsen. Turledere: Inge Olesen (tlf. 61165776) og Lotte Skjærbæk (tlf. 25775232).

DOF VESTJYLLAND

KONTAKT

Formand: Lars Holm Hansen.
Tlf: 22 96 13 17.
Mail: formand@dofvestjylland.dk
Ture: Poul Krag. Tlf: 22 36 02 36.
Mail: poulkrag@tdcadsl.dk
Web: www.dofvestjylland.dk

TURE

Skjern Enge søn. 15/9 kl. 13-16. Fugleskjulet ved vejen mellem Lønborg og Skjern. I samarbejde med DN. Turledere: Laurids Andreassen (tlf. 42260316) Poul Erik Jeppesen og Børge Vistisen.

Vest Stadil Fjord lør. 12/10 kl. 7-12. P-pladsen ved Bækbygård Strand ca. 10 km nord for Søndervig Turleder: Jens Ballegaard (tlf. 22821175, jballegaard@youmail.dk).

Skjern Enge søn. 13/10 kl. 13-16. Fugleskjulet ved vejen mellem Lønborg og Skjern. Turleder: Marianne Linnemann (tlf. 20145010, linnemann.marianne@gmail.com) og Tage Madsen.

GRÅSPURVENE

KONTAKT

Peder J. Pedersen. Tlf: 97 46 84 81/23 67 88 75. Mail: seniorture@dofvestjylland.dk.

TURE

Harboøre Tange man. 16/9 kl. 9-12. P-pladsen ved Harboøre Kirke. Vi forventer at se ænder, gæs og andre vandfugle, men også et udvalg af vadefugle og ofte også en vandræfalk. Vi vil også se eksempler på forvaltningen af naturen i området, herunder anlæg af kunstige yngleøer og flydespærrer mod ræve. Husk kaffe/the samt en god madpakke. Turledere: Allan Kjær Villesen (tlf. 26273258, akv@tdcadsl.dk) og Peder J. Pedersen (tlf. 23678875, pjp@post7.tele.dk).

Bækbygård Strand og Vest Stadil Fjord tors. 24/10 kl. 8-12. P-pladsen ved Bækbygård Strand ca. 10 km nord for Søndervig. Vi starter ved havet. Her er der chance for søkonge mm. Efter havobsen tager vi ind i området ved Jens Bjerg-Thomsens hytte ved Vest Stadil

Du er inviteret til rejseaften

Se alle vores natur- og fuglerejser 2020 på williamsrejser.dk/fuglerejser

Den 2. Oktober præsenter vi 2020 natur - og fuglerejserne på Frilandsmuseet, Kongevejen 100 i Lyngby. Klokkeren 18 00. Vi serverer en let anretning. Tilmelding til fw@williams.dk eller ring 2022 1990.

Vi har rejser i 2020 til følgende lande:

Georgien, Sverige, Spanien, Portugal, Costa Rica, Svalbard, Sri Lanka, Ecuador, Polen, Madagaskar, Antarktis og Grønland.

Klostermosevej 140 · DK-3000 Helsingør · Tlf.: +45 20 22 19 90 · fw@williams.dk · williamsrejser.dk

Fjord. Mulighed for flere arter rovfugle og andefugle. På markerne måske bjerglærker. Turleder: Jens Ballegaard (tlf. 22821175, jballegaard@youmail.dk).

Fugle i Vestjylland man. 11/11 kl. 9-12. P-pladsen ved nordsiden af Husby Kirke. Vi kigger efter måger, sortgrå ryler, skærpiber m.m. i Thorsminde Havn. På Bøvling Klit kan der være rovfugle, gæs og ænder. Vi vil også se hvad Krogshedetårnet har at byde på i det sene efterår. Husk kaffe/the samt en god madpakke. Turleder: Peder J. Pedersen (tlf. 23678875, pjp@post7.tele.dk).

DOF NORDVESTJYLLAND

KONTAKT

Formand: Poul Hald Mortensen
Tlf: 20 12 20 85.
Mail: poulhaldm@gmail.com
Ture: Martin Høj Hansen.
Tlf: 87 51 41 52.
Mail: martin.hoj.hansen@gmail.com
Web: dof-nordvestjylland.dk

MØDER

Fotoforedrag tirs. 5/11 kl. 19-21. Morsø Folkebibliotek Holgersgade 7, 7900 Nykøbing Mors. Elly Hansen viser fotos fra to DOF-ture til Polen. Kontakt: Martin Høj Hansen (tlf. 87514152, martin.hoj.hansen@gmail.com).

TURE

Roshage og Hanstholm søn. 22/9 kl. 7.30-12. Roshage, Hanstholm Nordre Strandvej 41, 7730 Hanstholm. Turleder: Martin Høj Hansen (tlf. 87514152, martin.hoj.hansen@gmail.com).

Vejlerne søn. 27/10 kl. 8-12. Bygholm Vejle Informationscenter. Poul Hald Mortensen (tlf. 20122085).

Geddal Enge og Rettrup Kær søn. 17/11 kl. 9-12. P-pladsen ved Geddal Enge, Geddalvej 58, 7830 Vinderup. Turleder: Gerner Majlandt (tlf. 29262966).

GRÅMEJSERNE

TURE

Hundsø og Biskæret på Mors ons. 11/9 kl. 9-13. P-pladsen i nordenden af Hundsø, Kongevejen 7900 Nykøbing. Turleder: Hans Dahlgaard (tlf. 26326160).

Nors Sø man. 14/10 kl. 9-12. P-pladsen/bålpladsen i sydvestenden af søen ved Vilsbøl Klitplantage. Vi kigger efter småfugle i skoven, hvor vi går ud til fugletårnet. Her er der mulighed for at se havørne og ænder. Derefter kører vi en tur til Isbjerg og nyder udsigten, mens vi spejder efter rovfugle og småfugle. Turleder: Hans Dahlgaard (tlf. 26326160).

Roshage tirs. 12/11 kl. 9-12. Vi mødes ved Roshage. Hvis vejret er med lidt nordvestlig vind er der mulighed for rigtig mange havfugle. Når trækket aftager kører vi videre til Fyrhaverne eller Slamdepotet. Husk det kan være hundekoldt, så medbring godt med varmt tøj. Turleder: Hans Dahlgaard (tlf. 26326160).

DOF NORDJYLLAND

KONTAKT

Web: www.dofnord.dk

Repræsentantskabsmøde

DOF's efterårsrepræsentantskabsmøde finder sted i dagene 22-24/11 2019 på Dalum Landbrugsskole.

Dagsordenforslag skal være repræsentantskabets forretningsudvalg i hænde senest 4 uger før mødet.

Eventuelle spørgsmål rettes til Eva Jespersen i Fuglenes Hus tlf. 33 28 38 30

Fantastiske fugleoplevelser i Naturpark Vesterhavet og bekvem overnatning tæt på spændende natur
Gode, isolerede hytter med bad og toilet udlejes hele året rundt. Oplev efterårs-trækket ved Blåvandshuk – Se stormfugle ved Vesterhavet om vinteren – Gå på kratlusk i plantagen/på heden – Tilbring timevis ved Filsø med bl.a. havørne og en masse andre fugle. Måske du ser den store tornskade på vej derom. "Ta' fx et smut til Tipperne eller Skjern i foråret". "Afstande: Blåvandshuk og Skallingen 15 km, Filsø og Vrøgum Kær 10 km, Aal Plantage 8 km, Vejers Strand 1,5 km, Kallesmærsk Hede 1 km, Vejers Plantage 0 km." Opholdsstue og fælles køkken til mindre forsamlinger. Vejers Havvej 7, 6853 Vejers Strand. Tlf.: (+45) 75277054 www.stjernercamping.dk.

Udlejes:
Vedersø. 4 personer. Toppen af Vest Stadil Fjord. Hyggeligt velindrettet helårshus/ferielejlighed 50 m². Naturgrund ugeneret indhegnet, udsigtshøj. Udsigt til klitter og fredede strandenge. Stort fugletræk samt mulighed for 'lille' sort sol forår/efterår. Rørdrum høres, findes ved Nørre Sø 800m væk. Ynglende tårnfalke i haven. Rigt fugleliv, fodres hele året. Musvåge på foderbræt 25m fra huset. Ugepris: kr. 2.700,- (halv pris ved en person minus højsæson i juli og august). Rengøring kr. 300,- El afregnes. Pris pr. døgn, kr. 450,- for to personer/225,- for en person inkl. sengelinned og håndklæder. Hund er velkommen. Henv. Anette Schmidt: 22 55 06 00.

Fugle og Naturejser

Marokko
Georgien
Extremadura
Sicilien
Færøerne

Programmer og pris findes på

Scanbird ApS
www.scanbird.com

Limfjorden – Vejlerne
Lunt lille træhus, smukt beliggende med helt fri udsigt over Arup Dæmning, fjord og reservat.
Helårsbolig, enkelt indrettet til 2-4 pers., med tekøkken, bad, brændeovn og el-varme. Udlejes billigt på dags- eller ugebasis. Tlf. 30 62 45 56.
E-mail lotte.lolk@mail.dk.
www.limfjorden-vejlerne.dk

Safari til fugleforsker Jørgen Rabøls Sydafrika-reservat
Tag med os til Sharkati i det malariafri Unesco reservatet Waterberg. Gruppeture i okt. og feb. med max. 12 deltagere -eller individuelle ture med egen privatchauffør. Fantastisk natur, 300 fuglearter, masser af vilde dyr, netfangst, bushwalks/drives, foredrag, fuglelister. Egne gåture er tilladt. Endvidere ture til 2 nationalparker, Ramsar-reservat, World Heritage site, township, landsbyskole osv. 15 dage 19.990 kr. Turledere: biologer/medejere Jørgen Rabøl og Danna Borg, www.biotravel.dk
tlf: 6143 6963/2484 9392

Djursland, Stubbe Sø
Sommerhus ("Bogpeters Hytte") midt i Fugleværnsfondens reservat ved Stubbe Sø udlejes (kun til DOF-medlemmer). Garanti for ynglende topmejsle, broget fluesnapper, hedelærke og rødrygget tornskade. Adgang til søen og mulighed for dejlige ture i nærområdet. Ikke langt til Ebeltoft,

Hus til leje i Valløby på det skønne Stevns.

Tæt på kysten, Vallø slotspark og ikke mindst Stevns Klint, udlejes et charmerende hus ved branddammen i Valløby. Når fugletrækket hvert for- og efterår bringer millioner af fugle til Danmark, er det med Stevns Klint i centrum. Særligt efterårets store rovfugletræk gør klinten til et mekka for fugleinteresserede. Selve huset er på 142 kvm som fordeler sig på entre med klindegulv, vestvendt hyggelig opholdsstue, kontor/børneværelse med opgang til den ene 1. sal, hvor der er et meget stort værelse, som evt. kan opdeles i to værelser, badeværelse med bruseniche og flotte gulvklinter med gulvvarme, nydeligt køkken med udgang til østvendt gårdhave med fliser. Fra køkkenet er der opgang til den anden 1. sal, hvor der er et rummeligt værelse med skrå vægge. Fra gårdhaven er der adgang til disponibelt rum med vaskemaskine og tørretumbler. I haven er der en dejlig stor terrasse med kæmpe parasol og et skur hvoraf den yderste del er disponibel. Husleje: 11.000 eksl. forbrug. Kontaktoplysninger: jhschmith@gmail.com, / 27475057 Mere information om denne og vore andre fuglejser: www.fagelguidning.se

badestrand og Djurslands turistattraktioner. Ingen fjernsyn – men fred og ro. Huset er på 80m² (6 pers./to soverum). 2600 kr/uge + el. Henv. Peter Lange, tlf.: 86 95 03 41 eller mail: peterlange@dofoj.dk. Læs mere på www.dofoj.dk/bogpetershytte.

Book et ophold på Skagen Fuglestation!

Er du medlem af DOF? I så fald har du, din familie eller dine venner mulighed for at booke et oplevelsesrigt og hyggeligt ophold på Skagen Fuglestation, hvor I bl.a. har mulighed for at være med i stationens aktiviteter sammen med vores dygtige og engagerede observatører/ringmærkere. Dertil vil I som gæster bo i egen lejlighed med en fantastisk udsigt til havet og Grenen! Fuglefaglig viden er ingen forudsætning. Priser: 1 apr. - 31 aug.: 3500 kr. pr. uge (søndag - søndag), 1 sep. - 30 mar.: 2450 kr. pr. uge (søndag - søndag). Kontakt: skagen@dof.dk, eller ring til Stationslederen på 40 21 73 14. Læs mere på www.skagenfuglestation.dk.

STRØMPEHUSET - Sydmons
Nyrestaureret hus fra 1932 beliggende i den charmerende landsby Øster Assels. 4 B&B-værelser i hyggelig retro-stil med 2-3 senge, fællesrum, badeværelser og mulighed for enkel madlavning. Huset ligger tæt ved de kendte steder Thissingvig og Agerø med sæson for lysbuget knortegæs, hjejler, skægmejsler og evt vandrefalk. Rørskove, strandenge, salt- og ferskvand. Et fint udgangspunkt for en familietur. Kort afstand til badestrand og dagligvarehandel. **Se mere på www.stroempehuset.dk**

GAVEKORT TIL BIDRAGYDERE TIL DOF'S MEDIER

Mange medlemmer og ansatte bidrager med indhold til DOF's medier. Som en anerkendelse modtager bidragerne fremover gavekort til Naturbutikken efter flg. retningslinjer:

- 1) Anerkendelse for bidrag er som udgangspunkt symbolsk og kan ikke betragtes som aflønning.
- 2) Ansatte og medlemmer af hovedbestyrelserne i DOF og FVF modtager ikke gavekort for deres bidrag til DOF's medier, da de primært bidrager i arbejdstiden eller con amore.
- 3) Gavekortet udstedes første gang bidraget benyttes af DOF. Ved gentagelse/genbrug i flere medier udstedes ikke yderligere gavekort.
- 4) Artikler på ca. 1500 – 2000 ord anerkendes med et gavekort til Naturbutikken på 200 kr.
- 5) Fotos anerkendes med gavekort til Naturbutikken således:
A: 1 foto, 100 kr. / B: 2-4 fotos, 200 kr. / C: 5+ fotos, 300 kr.
- 6) Udstedelsen af gavekort foregår løbende i takt med at bidragene benyttes.

Nytår og fugle i Senegal, 27 dec 2019 - 8 jan 2020.

Efter julen er der vel ikke noget bedre end at se en masse spændende fugle, og så endda i dejligt vejr! Tag med og oplev det tørre Sahel med bl.a. Golden Nightjar samt fugleparadiset Djoudj med Allen's Gallinule og Arabian Bustard. Ved floderne længere sydpå ser vi efter Egyptian Plover, White-crested Tiger Heron og tusindvis af Scissor-tailed Kite på natterast. Vi skal også se efter den unikke Quail Plover. Se programmet for mange flere detaljer. Vi bor på gode hoteller, maden er god og tempoet er afslappet. Vi har Senegals bedste fugle-guide med os. Turledere: Mads og Tina Elley, ring gerne på 30 25 17 15.
www.fagelguidning.se

Fuglerejse til den Spanske sydkyst + Marokko 30 sep - 7 okt 2019

Oplev det storslåede træk af Størke og rovfugle samt mange andre fugle på Spaniens sydkyst. Det smalle stræde mellem to kontinenter - Afrika og Europa, gør at mængder af Ørne, Gribbe, Våger og Glenter fylder himlen sammen med mange andre arter. Vi besøger området ved nationalparken Doñana og bjergbyen Ronda. En fugle- og turistdag i Tanger og smukke Asilah i Marokko indgår også. Vi bor ved Tarifas milevide sandstrand og forventer 25-28 graders varme. Turleder: Gigi Sahlstrand. Mere information om denne og vore andre fuglerejser: www.fagelguidning.se

DANSK ORNITOLOGISK FORENING – DOF

DOF er landsforeningen for fuglebeskyttelse og fugleinteresserede

DOF er den danske afdeling af BirdLife International
Vesterbrogade 138-140, 1620, København V
Telefon (alle hverdage 11-15): 3328 3800
email: dof@dof.dk . www.dof.dk

DOF's formand: Egon Østergaard tlf: 3116 2030,
email: egon.ostergaard@dof.dk

Indmeldelse i DOF: Sker ved indbetaling på DOF's bankkonto.

NB! Ny konto hos Merkur: reg. nr. 8401 konto nr. 1043118.

Støttebeløb til DOF's arbejde for fugle- og naturbeskyttelse, som er fradragsberettiget, kan indbetales på samme bankkonto.

Årlige kontingenter:

Kernemedlemmer:	kr. 495,00
Ungdomsmedl. (u. 26 år)	kr. 250,00
Medlemmer:	kr. 350,00
Husstandsmedlemsskab:	kr. 665,00

Fugleværnsfonden: Fugleværnsfonden er en almennyttig selvstændig fond, hvis formål er at købe og drive fugle- og naturreservater samt formidle viden og oplevelser herfra. Støttebeløb, som er fradragsberettiget, kan sættes ind på Fugleværnsfondens konto: reg.nr. 8401 kontonr. 104 5329.

Se mere på www.fuglevaerensfonden.dk eller kontakt på telefon 3328 3839/mail fvf@dof.dk.

Naturbutikken: Naturbutikken i Fuglenes Hus
tlf: 3328 3838

Åbningstider: Man.-fre. kl. 11-17.30, lør. 10-14.
www.naturbutikken.dk

Bor du i udlandet, kontakt da venligst DOF for nærmere oplysninger om priser.

DU KAN FINDE VORES PRODUKTER
HOS EKSKLUSIVE SPECIALISTFORHANDLERE
OG ONLINE PÅ WWW.SWAROVSKIOPTIK.COM ➔

DEN NYE EL UBEGRÆNSET *PERFEKTION*

Den nye EL-familie fra SWAROVSKI OPTIK er den hidtil bedste. FieldPro-pakken bringer komfort og funktionalitet op på et helt nyt niveau. Den perfekte optiske ydelse og præcision, den enestående ergonomi og det forbedrede design er som prikken over i'et på dette teleoptiske mesterværk. Få endnu mere ud af de særlige øjeblikke – med SWAROVSKI OPTIK.

SEE THE UNSEEN
WWW.SWAROVSKIOPTIK.COM

SWAROVSKI
OPTIK